

MASTER'S THESIS

De kwaliteit van de strafmotivering

Oplossingsrichtingen ter vergroting van de kwaliteit van de objectieve criteria van de strafmotivering, op basis van een rechtsvergelijking met het Engelse strafrechtstelsel

Martens, S.H.W.

Award date:
2021

Awarding institution:
Department of Public Law

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 22. Sep. 2023

Open Universiteit
www.ou.nl

De kwaliteit van de strafmotivering

Oplossingsrichtingen ter vergroting van de kwaliteit van de objectieve criteria van de strafmotivering, op basis van een rechtsvergelijking met het Engelse strafrechtstelsel

Masterscriptie in het kader van de opleiding Rechtsgeleerdheid aan de Open Universiteit

Student: S.H.W. (Suzan) Martens, 850649101

Begeleidster: mw.mr.dr. A.J.H. de Bruijn, Open Universiteit

Examinator: dhr. prof. mr. dr. S. Brinkhoff, Open Universiteit

Aantal woorden: 10362

Datum indiening: 4 september 2021

Open
Universiteit

Wanneer de uitleg van de wet een kwaad is, dan is duidelijk dat haar duisterheid, die noodzakelijkerwijs een uitleg meebrengt, een ander kwaad is en dat dit kwaad zeer groot zal zijn wanneer de wetten zijn geschreven in een taal die het volk vreemd is; dat maakt het volk afhankelijk van een kleine groep, omdat het dan niet zelf kan lezen wat er met zijn vrijheid of met die zijn leden zal gebeuren; in hun eigen taal, dat een plechtig en openbaar boek verandert in een boek dat als het ware privé is en geschikt voor huiselijk gebruik. Wat moeten mensen wel niet denken, wanneer men er over na denkt dat dit een verstokte gewoonte was in een goed deel van het beschaafde en verlichte Europa! Hoe meer mensen de heilige code van de wetten zullen begrijpen en in hun handen houden, des te minder misdrijven zullen er zijn; het staat immers buiten kijf dat onwetendheid en onzekerheid over de straffen de overtuigingskracht van de hartstochten alleen maar bevorderen.

-Cesare Beccaria-

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie 'De kwaliteit van de strafmotivering' ter afsluiting van de masterfase Rechtsgeleerdheid, met een specialisatie in het strafrecht. Voordat ik mij richt op de inhoud, wil ik allereerst van de gelegenheid gebruik maken om een aantal personen te bedanken. Deze personen hebben er immers aan bijgedragen dat ik ben gekomen tot een definitieve afronding van dit stuk. Zij hebben mij telkens gestimuleerd om mijn onderzoek voort te zetten en ook mogelijk gemaakt dat ik daarvoor de tijd kon nemen.

Met naam wil ik noemen mijn scriptiebegeleidster Mandy de Bruijn. Zij heeft mij aan de zijlijn bijgestaan en gemotiveerd om door te pakken, en, waar nodig, mij de goede weg gewezen. Ik ben zeer dankbaar voor al haar steun. Daarnaast wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor hun onvoorwaardelijk vertrouwen en bijstand om mij van studie tijd te voorzien. Tot slot ben ik mijn collega's dankbaar voor hun motiverende woorden, begrip en vertrouwen. Alle steun heeft ertoe geleid dat ik dit jaar tot een afronding ben gekomen.

Elst, juni 2021

De inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	De huidige (wettelijke) basis voor de strafmotivering.....	8
2.1	De functies van de motivering in het algemeen.....	8
2.2	De wettelijke grondslag	9
2.2.1	De strafmotiveringsvoorschriften	10
2.3	Vastgestelde kaders binnen de rechtspraak	13
3	Belemmeringen in de huidige (voorschriften voor de) strafmotivering	15
3.1	Begrip en acceptatie van de strafmotivering	15
3.1.1	Strafdoelen	16
3.2	Het ontbreken van concrete (wettelijke) motiveringsvoorschriften ter zake van... de rechtvaardiging van de straf.....	18 18
4	Wetsvoorstel tot het vaststellen van het nieuwe Wetboek van Strafvordering.....	20
4.1	De voorgestelde motiveringsvoorschriften.....	20
4.2	Geen concrete (nieuwe) handvatten voor de motivering van de rechtvaardiging van de straf	22
5	Een vergelijking met het Engelse strafrechtstelsel	24
5.1	Het Engelse straffoetmetingsstelsel.....	24
5.2	Engelse strafmotiveringsvoorschriften die tegemoet komen aan de belemmeringen in de huidige Nederlandse (voorschriften voor de) strafmotivering.....	26
6	Conclusies en aanbevelingen	29
	Literatuurlijst.....	33
	Jurisprudentieoverzicht	36
	Bijlage 1.....	37
	Bijlage 2.....	39

1 Inleiding

Over de strafmotivering blijft onvrede bestaan. In diverse publicaties is vastgesteld dat er grote verschillen zijn als het gaat om de toegepaste strafmaat in vergelijkbare strafbare feiten, dat de motivering daartoe onvoldoende inzichtelijk is en dat enige vorm van straftoematingsrecht ontbreekt.¹ Door journalisten worden over de strafmotivering de meeste vragen gesteld. Overwegingen die zien op de opgelegde straf worden door de ondervraagden als 'zwak' geduid.²

Nog daargelaten of de geuite kritiek over de motivering in een specifiek geval terecht is, volgt uit een in door de rechtspraak in 2015 gehouden onderzoek dat in het algemeen het geven van meer informatie in de vonnissen vormgegeven op de zogenaamde Promis-wijze (in het kader van het Project Motiveringsverbetering in Strafvonnissen, hierna nader te noemen) leidt tot meer inzicht en meer acceptatie van de uitspraak door het publiek.³ Met voornoemde Promis-wijze is vanaf 2004 binnen de rechtspraak gestart. Het doel hiervan was om te komen tot een verbetering van de motivering in strafvonnissen en daarmee tot het vergroten van het vertrouwen van het publiek in de rechtspraak.⁴ Medio 2008 heeft het toenmalig Landelijk Overleg van Voorzitters van de Strafssectoren (hierna: LOVS) uitgemaakt dat de Promis-wijze landelijk moet worden gehanteerd.

Opvallend is dat uit bovengenoemd onderzoek van 2015 tegelijkertijd volgt dat de algemene constatering dat het verschaffen van meer informatie in het vonnis meer inzicht en acceptatie van het publiek bewerkstelligt niet opgaat als het gaat om de motivering van de strafmaat. Met andere woorden: het verschaffen van meer informatie leidt in dat geval niet tot meer acceptatie van de opgelegde straf.⁵ Geringe aandacht voor de rechtvaardiging van de straf (strafsoort- en maat) is daar waarschijnlijk debet aan.⁶ Strafdooelen worden in Nederland niet nader geduid of uitgelegd.⁷ Er wordt binnen de strafrechtspraak geen normatieve theorie over het doel van de strafoplegging gehanteerd die door iedere rechter in zijn algemeenheid wordt aanvaard.⁸ Concrete, numerieke factoren die kunnen meewegen bij het bepalen van de hoogte van de straf worden niet nader geëxpliciteerd in de Nederlandse wetgeving. De invulling van het vrij algemeen wettelijk geschetste kader is voorbehouden aan de strafrechter. In het huidige strafrechtelijke vonnis komt de redenering van de rechter ten aanzien van de strafsoort- en maat echter maar relatief summier aan de orde.⁹ Terwijl om die redenering juist wel door het publiek wordt gevraagd!

---

¹ De Keijser, Weerman en Huisman, *Delikt en Delinkwent* 2015, afl. 6, p. 2 t/m 5.

² De Groot- van Leeuwen, Laemers, *Sportel* 2015, p. 6

³ De Groot- van Leeuwen, Laemers, *Sportel* 2015, p. 120

⁴ De Groot- van Leeuwen, Laemers, *Sportel* 2015, p. 10

⁵ De Groot- van Leeuwen, Laemers, *Sportel* 2015, p. 5

⁶ De Groot- van Leeuwen, Laemers, *Sportel* 2015, p. 6, zie ook p. 120

⁷ Hoekendijk en Kommer, *Sancties* 2011, afl. 4, p. 3 en 4

⁸ Corstens 2018, p. 923

⁹ De Groot- van Leeuwen, Laemers, *Sportel* 2015, p. 6 en 120

Uit een recent empirisch onderzoek blijkt, in lijn met het hiervoor genoemde onderzoek uit 2015, dat een strafmaatmotivering die op basis van objectieve criteria van betere kwaliteit is, gemiddeld wél zorgt voor meer begrip en acceptatie bij het publiek, waarbij een relatie bestaat tussen begrip en acceptatie.¹⁰

Om tot een beter begrip én acceptatie van de toegepaste strafmaat te komen zou de redenering dus ook nader moeten zien op de rechtvaardiging van de straf, ter verbetering van de kwaliteit van de objectieve criteria van de strafmotivering.

Thans ligt er een wetsvoorstel Wetboek van Strafvordering waarmee onder meer is beoogd om 'het bestaande fijnmazige systeem van opeengestapelde motiveringsverplichtingen te vereenvoudigen met behoud van de hoge eisen die aan een motivering moeten worden gesteld'.¹¹ Daarbij hebben de voorgestelde wetswijzingen tot doel om tot een verbetering van de kwaliteit van de strafrechtspleging te komen.¹²

In dat kader zijn ter zake van de motivering in boek 4 van het wetsvoorstel genaamd 'Berechting' nieuwe artikelen geformuleerd die betrekking hebben op de motivering van vonnissen. Op basis van een vergelijking van de nieuwe motiveringsvoorschriften met de huidige voorschriften moet geconcludeerd worden dat de nieuwe artikelen, conform het doel van het Wetsvoorstel, een aanmerkelijke vereenvoudiging met zich meebrengen van de thans geldende diverse motiveringsplichten.

Concrete handvatten voor een nadere invulling van de strafmotivering, gericht op de rechtvaardiging van de straf, ontbreken echter. Uit de Memorie van Toelichting valt af te leiden dat het ook niet de intentie was van de wetgever om nadere invulling te geven aan deze motiveringsplicht. Hij legt het volledige vertrouwen bij de rechtspraak neer.¹³

Het wetsvoorstel levert dan ook geen concrete bijdrage als het gaat om verbetering van de kwaliteit van de objectieve criteria in de strafmotivering, die zorgt voor meer begrip én acceptatie bij het publiek.

In het kader van deze scriptie zal ik, op basis van een rechtsvergelijking met het Engelse strafrechtssysteem, onderzoeken welke oplossingsrichtingen er zijn om te komen tot een verbetering van de kwaliteit van de objectieve criteria van de strafmotivering, teneinde een vergroting van het begrip én de acceptatie van deze motivering te kunnen bewerkstelligen. Ter beantwoording van deze hoofdvraag zal ik allereerst de (algemene) wettelijke grondslag van de huidige (straf)motivering uiteenzetten om een goed begrip te krijgen van het geldende wettelijk kader (hoofdstuk 2). Vervolgens zal ik in hoofdstuk 3 belemmeringen in de huidige (voorschriften voor de) strafmotivering weergeven, ter beantwoording van de (deel)vraag: op welk punten schiet de (wettelijk voorgeschreven) strafmotivering tekort? Daarna zal ik in hoofdstuk 4 het Wetsvoorstel Wetboek van Strafvordering belichten ter beantwoording van de vraag of de voorgestelde nieuwe bepalingen tegemoet komen aan de vastgestelde belemmeringen in de (voorschriften voor de) strafmotivering. Vervolgens zal ik in hoofdstuk 5 verbeterpunten aanhalen die wel tegemoetkomen aan de vastgestelde belemmeringen in de (voorschriften voor de) strafmotivering, op basis van een vergelijking met het Engelse rechtssysteem dat zich onder meer kenmerkt door nader ingevulde

---

¹⁰ Ernst 2020, p. 29

¹¹ (Concept) MvT: Vaststellingswet Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering: Berechting, p. 78

¹² Advies NVvR 2018, p.1

¹³ Ambtelijke versie MvT bij het wetsvoorstel tot vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, juli 2020, p. 30

strafmaatruimte door de wetgever. Tot slot zal ik in hoofdstuk 6 eindigen met conclusies en aanbevelingen ter beantwoording van de hoofdvraag.

Mijn doel met dit juridisch dogmatisch onderzoek is om een wetenschappelijke én maatschappelijke bijdrage te leveren door juridische oplossingsrichtingen aan te dragen om te komen tot een verbetering van de kwaliteit van de huidige strafmotivering. Een dergelijke verbetering zal het begrip en de acceptatie van een uitspraak vergroten onder het publiek. Die omstandigheid zal uiteindelijk het vertrouwen in de rechtspraak bevorderen.

2 De huidige (wettelijke) basis voor de strafmotivering

2.1 De functies van de motivering in het algemeen

De motivering van een rechterlijke beslissing in het algemeen heeft belangrijke functies, namelijk 'explicatie van de beslissing aan partijen en de samenleving (de explicatiefunctie), controleerbaarheid van de beslissing door de hogere rechter (de controlefunctie) en zelfcontrole voor de beslissende rechter (de inscherpingsfunctie)'.¹⁴

Deze functies houden kort gezegd het volgende in.

De explicatiefunctie

De rechter heeft de plicht om aan partijen en derden zijn oordeel toe te lichten. De gronden waarop de beslissing berust moeten zijn gemotiveerd. Hiermee moet 'het gezag van het vonnis worden gevestigd'.¹⁵

Legitimatie van de beslissing kan volgens Mevis enkel geschieden door 'het expliciet maken van alle stappen in een rechterlijke redenering'.¹⁶

De controlefunctie

Deze functie wordt in het Nederlandse strafrechtstelsel geduid als de belangrijkste functie van de motivering.¹⁷ De functie ziet erop dat de beslissing van de rechter zodanig moet zijn gemotiveerd dat een hogere rechter het oordeel kan toetsen. De formele regels die zien op het oordeel moeten door de rechter zijn nageleefd.¹⁸

De inscherpingsfunctie

Formulering van de gronden van de beslissing dwingt de rechter om op te schrijven waarom en op grond waarvan hij tot een bepaalde beslissing is gekomen. Hij kan niet enkel volstaan met het schrijven van een conclusie, maar is verplicht om nader en 'scherp' te motiveren.¹⁹

De motivering van een rechterlijke beslissing is van groot belang als het gaat om de rechtseenheid en de rechtszekerheid en het vertrouwen van de maatschappij in de rechtspraak.²⁰ Het geven van meer informatie leidt immers in beginsel tot meer inzicht in en grotere acceptatie van een vonnis.²¹

---

¹⁴ Ter Haar, Meijer, Seuters 2018, p. 643

¹⁵ Corstens 2018, p. 782

¹⁶ Mevis 1998, p. 20

¹⁷ Van der Schaaf en Malsch, Trema 2015, p. 98

¹⁸ Dreissen 2007, p. 396

¹⁹ Corstens 2018, p. 782

²⁰ De Groot- van Leeuwen, Laemers, Sportel 2015, p. 14

²¹ De Groot- van Leeuwen, Laemers, Sportel 2015, p. 120

2.2 De wettelijke grondslag

Vanuit Europeesrechtelijk oogpunt geldt artikel 6 EVRM als wettelijke grondslag voor het motiveringsbeginsel. Op grond van lid 1 van voornoemd artikel heeft een ieder recht op een eerlijk proces. De verplichting van de behandelend rechter om daarbij zijn uitspraak te motiveren valt volgens het Europees Hof voor de rechten van de mens onder deze bepaling.²² Kort gezegd moet volgens het Hof zodanig worden gemotiveerd in eerste aanleg dat de motivering voldoende aanknopingspunten biedt voor hoger beroep.²³ Vanuit nationaalrechtelijk oogpunt bezien geldt dat het motiveringsbeginsel in artikel 121 van de Grondwet is neergelegd. Hierin is bepaald dat het vonnis de gronden moet bevatten waarop zij rust. Voor het kader van de Nederlandse strafmotivering is voorts het volgende van belang.

Het Nederlandse strafproces heeft kenmerken van zowel een gematigd inquisitoir proces als een gematigd accusatoir proces, hetgeen met zich meebrengt dat 'van de verdediging een actievere rol wordt verwacht als deze een rechterlijke beslissing over een bepaalde kwestie wil uitlokken of een gemotiveerd oordeel over een bepaald punt wil'.²⁴

In artikel 348 en 350 Sv zijn de door de rechter te beantwoorden vragen opgesomd. Artikel 348 Sv bevat de formele voorvragen: is de dagvaarding geldig, is de rechtbank bevoegd tot kennisneming van het ten laste gelegde feit, zijn er redenen voor schorsing van de vervolging en is de Officier van Justitie ontvankelijk?

In artikel 350 Sv zijn de materiële vragen opgesomd: is bewezen dat het feit door de verdachte is begaan, welk strafbaar feit levert het bewezenverklaarde volgens de wet op, is de verdachte strafbaar en, waar het in dit onderzoek om gaat, welke straf of maatregel moet er worden opgelegd?.²⁵

Ten aanzien van deze vragen kunnen standpunten worden ingenomen door het Openbaar Ministerie en kan de verdediging verweer voeren.

Voor de rechter geldt vervolgens een responsieplicht. Er gelden verschillende responsieregimes. Deze worden hierna, voor zover van belang voor de strafmotivering, uiteengezet.

---

²² EHRM 27 september 2001, Hirvisaari t. Finland, ro. 30

²³ EHRM 27 september 2001, Hirvisaari t. Finland, ro. 30

²⁴ Ter Haar, Meijer en Seuters 2018, p. 3

²⁵ Ter Haar, Meijer en Seuters 2018, p. 643

2.2.1 De strafmotiveringsvoorschriften

In de huidige strafmotiveringsvoorschriften is, kort gezegd, allereerst bepaald dat de wettelijke voorschriften waarop de straf of maatregel is gegrond in het vonnis moeten worden vermeld (artikel 358 lid 4 Sv).

Vervolgens geldt ter beantwoording van de vraag welke straf of maatregel wordt opgelegd de algemene motiveringseis zoals die is bepaald in artikel 359 lid 2 Sv, eerste volzin jo. artikel 358 lid 2 en artikel 350 Sv.

In artikel 359 lid 2 Sv, eerste volzin, is bepaald dat de beslissingen die zijn genoemd in de artikelen 349 lid 1 en artikel 358 lid 2 en 3 Sv met redenen zijn omkleed. De beslissing als bedoeld in artikel 358 lid 2 Sv ziet op de in artikel 350 Sv genoemde materiële vragen: de grondslag van de tenlastelegging, de bewezenverklaring en de kwalificatie van het strafbaar feit, alsmede de strafbaarheid van de verdachte en de oplegging van straf of maatregel. De beslissing in de zin van artikel 358 lid 3 Sv ziet op een afwijking van een uitdrukkelijk voorgedragen verweer ten aanzien van een formele vraag in de zin van artikel 349 lid 1 Sv dan wel een aanname dat het bewezenverklaarde een strafbaar feit oplevert of dat een bepaalde strafvermindering- of uitsluitingsgrond niet aanwezig is.

In het kader van strafoplegging schrijft artikel 359 lid 5 Sv aanvullend voor dat de rechter in het bijzonder de redenen die de straf hebben bepaald of tot de maatregel hebben geleid moet weergeven. Voorts is in artikel 359 lid 6 Sv een ambtshalve motiveringsverplichting voorgeschreven indien sprake is van oplegging van een straf of maatregel die vrijheidsbeneming meebrengt. In een dergelijke motivering moet tot uitdrukking komen welke redenen aan de vrijheidsbenemende straf ten grondslag liggen.²⁶

Vervolgens geldt op grond van artikel 359 lid 4 Sv een extra motiveringsplicht als sprake is van toepassing van een strafverminderinggrond ten gevolge van de medewerking van de kroongetuige (in de zin van artikel 44a Sr) dan wel van een rechterlijk pardon in de zin van artikel 9a Sr. Eveneens geldt een extra motiveringsplicht als sprake is van oplegging van een tbs-maatregel op grond van artikel 359 lid 7 Sv.

Tot slot heeft artikel 359 lid 2 Sv, tweede volzin, toepassing. Hierin is, kort gezegd, bepaald dat sprake moet zijn van een nadere motivering, indien de beslissing afwijkt van een door de verdachte dan wel door het Openbaar Ministerie bepleit uitdrukkelijk onderbouwd standpunt.

De Hoge Raad heeft in zijn uitspraak de reikwijdte van de in artikel 359 lid 2 Sv neergelegde motiveringsplicht nader toegelicht.²⁷ Hij oordeelt kort gezegd dat sprake is van een uitdrukkelijk onderbouwd standpunt als een argument 'geschraagd en voorzien van een ondubbelzinnige conclusie' ten overstaan van de rechter is gebracht.²⁸ Als daar sprake van is heeft de rechter een nadere motiveringsplicht.

---

²⁶ HR 13 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2852, ro. 3.3.2

²⁷ HR 11 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AU9130, ro. 3.8.1 tot en met 3.8.4

²⁸ HR 11 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AU9130, ro. 3.7.1

In dat kader heeft de Hoge Raad verder overwogen:

"a. dat de motiveringsplicht slechts geldt bij de niet-aanvaarding van een ter terechtzitting ingenomen en "uitdrukkelijk onderbouwd standpunt";

b. dat de motiveringsplicht niet geldt indien in de einduitspraak niet wezenlijk wordt afgeweken van zo een standpunt. Dat kan zich voordoen in het geval van een afwijking van de eis van het openbaar ministerie of het standpunt van de verdediging ter zake van de strafoplegging, welke afwijking van beperkt belang is;

c. dat de omvang van de motiveringsplicht afhankelijk is van de aard van het onderwerp en de mate waarin wordt afgeweken van het ingenomen standpunt. Zo kan bij afwijking van een "uitdrukkelijk onderbouwd standpunt" van het openbaar ministerie of van de verdediging met betrekking tot de bewijsbeslissing met een beperktere motivering worden volstaan indien de afwijking slechts een onderdeel en niet de gehele tenlastelegging betreft;

*d. dat de motiveringsplicht niet zo ver gaat dat bij de niet-aanvaarding van een "uitdrukkelijk onderbouwd standpunt" op ieder detail van de argumentatie moet worden ingegaan."*¹²⁹

De toepasselijkheid van de artikel 359 lid 2 Sv, tweede volzin is niet beperkt tot bepaalde verweren. De volzin geldt in beginsel voor alle standpunten die uitdrukkelijk zijn onderbouwd, dus ook voor alle standpunten afkomstig van het Openbaar Ministerie.³⁰ Een uitzondering hierop is dat voor de verweren in de zin van artikel 358 lid 3 Sv (die onder meer zien op een beroep op een wettelijke strafvermindering- of uitsluitingsgrond) een wat lichtere stelplicht geldt dan het bepaalde in artikel 359 lid 2 Sv, tweede volzin voorschrijft. In het geval van een verweer in voornoemde zin heeft het bepaalde 'een door den verdachte uitdrukkelijk voorgedragen verweer' toepassing en niet het in artikel 359 lid 2 Sv, tweede volzin voorgeschreven 'uitdrukkelijk onderbouwde standpunt'.³¹ Andersom geldt ten aanzien van een dergelijk verweer voor de rechter het motiveringsvoorschrift zoals neergelegd in artikel 359 lid 2 Sv, eerste volzin.³² Daarbij dient de rechter duidelijkheid te verschaffen over de grond van een verwerping van een verweer: is sprake van een feitelijke verwerping (met andere woorden: zijn de feiten niet aannemelijk geworden) of is sprake van een juridische verwerping? (waarom vallen de aangevoerde feiten en omstandigheden niet onder de aangevoerde strafvermindering- dan wel uitsluitingsgrond?).³³

Ten aanzien van een strafmaatverweer (overschrijding van een redelijke termijn in de zin van artikel 6 EVRM) geldt strikt genomen dat een dergelijk verweer valt onder het bepaalde in artikel 359 lid 2 Sv, tweede volzin. Vóór de invoering van deze bepaling gold echter al dat de rechter op een dergelijk verweer een gemotiveerde beslissing moest nemen. Artikel 359 lid 2 Sv, tweede volzin brengt dus geen zwaardere eisen met zich mee als het gaat om deze motivering.³⁴ Er moet in het licht van het strafmaatverweer enkel gesteld worden op welke

---

²⁹ HR 11 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AU9130, ro. 3.8.4

³⁰ Ter Haar, Meijer en Seuters 2018, p. 644

³¹ HR 6 maart 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ6109, ro. 3.4

³² HR 16 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ7150, ro. 3.3

³³ Corstens 2018, p. 914

³⁴ HR 20 maart 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV9347, ro. 3.4

grond de redelijke termijn overschreden moet worden beschouwd en wat daarvan het gevolg is.³⁵

Tot slot geldt specifiek ten aanzien van beslissingen over vormverzuimen in de zin van artikel 359a lid 1 Sv, dat de beslissing ten aanzien van de hoogte van de straf met redenen omkleed moeten zijn (zie artikel 359a lid 3 Sv). De verdediging dient in dit licht een duidelijke en gemotiveerde stelling aan te nemen en de rechter dient in zijn respons daarop de beoordelingsfactoren genoemd in artikel 359a lid 2 Sv te betrekken. (zoals nader uitgewerkt in het zogenoemde 'Afvoerpijp-arrest').³⁶

In de Memorie van Toelichting (behorende bij artikel 359 lid 2 Sv, dat is gewijzigd bij de op 1 januari 2005 in werking getreden Wet van 10 november 2004, Stb. 580) is ten aanzien van de motivering, zoals bedoeld in lid 2 van voornoemd artikel, het volgende opgemerkt:

'Met een goede motivering van strafvonnissen zijn verschillende belangen gediend. In de eerste plaats worden de beslissingen die in het strafvonnis genomen worden en de afwegingen die daarbij een rol hebben gespeeld, door de motivering inzichtelijk gemaakt voor de verdachte, het openbaar ministerie, eventuele slachtoffers en de samenleving. In de tweede plaats worden de overwegingen van de strafrechter die het vonnis heeft gewezen door de motivering kenbaar voor de rechter die zich, als een rechtsmiddel wordt ingesteld, vervolgens over de zaak buigt. In de derde plaats bevordert een verplichting tot motivering de zorgvuldigheid van de genomen beslissing. (...)'³⁷

In de Toelichting wordt aangesloten bij de functies van een motivering, die hiervoor onder paragraaf 2.1 zijn uiteengezet.

De voorgeschreven motivering moet door de rechter in acht worden genomen, op straffe van nietigheid (artikel 359 lid 8 Sv).

Naast bovengenoemde wettelijke motiveringsvoorschriften dient het zogenaamde 'verbazingscriterium' door de rechter in acht te worden genomen bij het motiveren van zijn uitspraak, waarvoor de basis is gelegd in een (oud) arrest van de Hoge Raad.³⁸ Voornoemd criterium valt in beginsel onder het bepaalde in artikel 359 lid 2 tweede volzin Sv.³⁹ De Hoge Raad heeft daartoe nog nader overwogen: 'dat zich het geval kan voordoen dat de door de rechter opgelegde straf in die mate afwijkt van de door het openbaar ministerie gevorderde straf dat de strafoplegging zonder opgave van de redenen die tot die afwijking hebben geleid, onbegrijpelijk zou zijn.'⁴⁰ In een dergelijk geval dient een nadere motivering eveneens te worden toegepast.

---

³⁵ Ter Haar, Meijer en Seuters 2018, p. 653

³⁶ HR 30 maart 2004, ECLI:NL:PHR:2004:AM2533, ro. 3.5

³⁷ Kamerstukken 2003–2004, 29255, nr. 3. p. 1, 4–5 en 13–14

³⁸ HR 25 februari 1947, ECLI:NL:HR:1947:102, laatste ro.

³⁹ Zie onder meer HR 3 oktober 2006, ECLI:NL:HR:2006:AX5479, ro.3.5.3

⁴⁰ HR 3 oktober 2006, ECLI:NL:HR:2006:AX5479, ro. 3.5.4

2.3 Vastgestelde kaders binnen de rechtspraak

Binnen de strafrechtspraak is het project ‘Motiveringsverbetering vonnissen’, ook wel genoemd ‘Promis’ geïmplementeerd.

Het doel van dit project is een betere communicatie bewerkstelligen tussen de strafrechter, de betrokkenen ‘en uiteindelijk de samenleving als geheel’.⁴¹ Met het project werd beoogd om te komen tot een verbetering van de motivering in strafvonnissen en daarmee tot het vergroten van het vertrouwen van het publiek in de rechtspraak.⁴² Medio 2008 heeft het toenmalig LOVS uitgemaakt dat de Promis-wijze landelijk moet worden gehanteerd.

In het kader van het project is een ‘Promis-methode’ ontwikkeld voor de motivering van strafrechtelijke vonnissen (op tegenspraak). Een door de rechtspraak ingestelde toetsingscommissie heeft zich hierover uitgelaten en geconcludeerd, kort gezegd, dat de leesbaarheid van de vonnissen met de implementatie van de ‘Promis-methode’ is toegenomen, maar de weergave van de bewijsmiddelen volgens de methode soms leidt tot niet juridisch sluitende uitspraken. Ook de strafmotivering laat volgens de commissie nog te wensen over.⁴³ Naar aanleiding van deze bevindingen zijn twee voorbeeld beslissingsmodellen vastgesteld aan de hand waarvan een rechter tot een Promis-uitspraak kan komen.⁴⁴ Het eerste model ziet, kort gezegd, op een vonnis waarin in voetnoten wordt verwezen naar bewijsmiddelen en waarin de strafmotivering aan de hand van geldende jurisprudentie is uitgeschreven. Het tweede model sluit aan bij de bezwaren van voornoemde toetsingscommissie ten aanzien van de weergave van de bewijsmiddelen in het vonnis. Laatstgenoemd model behoeft, in het kader van dit onderzoek, geen nadere bespreking.

In het kader van de straftoemeting zijn voorts op voorstel van de Commissie Rechtseenheid door het LOVS zogenaamde ‘Oriëntatiepunten’ vastgesteld. Deze zijn gepubliceerd op www.rechtspraak.nl en ‘vormen een vertrekpunt van denken over de op te leggen straf’. De punten bieden de rechter een handvat en de mogelijkheid om bij de straftoemeting te wijzen op een landelijke praktijk.⁴⁵ De Commissie Rechtseenheid adviseert het LOVS onder meer over landelijke uitgangspunten ter zake van de straftoemeting. Deze uitgangspunten betreffen afspraken tussen rechters, op basis van vrijwilligheid.⁴⁶ Middels jurisprudentieonderzoek worden motiveringen die zien op de strafoplegging belicht en onderzocht, en aan de hand daarvan worden factoren vastgesteld die door de rechter in een specifiek geval van belang werd geacht bij de bepaling van de straf. Voorts worden de verschillende gerechten door de Commissie Rechtseenheid gevraagd naar hun opvattingen en praktijk aangaande de straftoemeting. Deze bevindingen neemt de Commissie Rechtseenheid mee bij het opstellen van de (concept) oriëntatiepunten.⁴⁷ Bij voldoende draagvlak voor de punten volgt publicatie.⁴⁸

---

⁴¹ Eindrapport Pilot PROMIS, Project motiveringsverbetering in strafvonnissen, 26 mei 2005, p.3

⁴² De Groot- van Leeuwen, Laemers, Sportel 2015, p. 10

⁴³ Rapport Promis Best Practice 3.0, september 2011, p. 6 en 7

⁴⁴ Rapport Promis Best Practice 3.0, september 2011, p. 89 e.v.

⁴⁵ <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Oriëntatiepunten-en-afspraken-LOVS.pdf>, p. 1

⁴⁶ Lensing, *Ars Aequi* juni 2021, p. 549

⁴⁷ Lensing, *Ars Aequi*, juni 2021, p.552

⁴⁸ Lensing, *Ars Aequi*, juni 2021, p. 553

De betreffende punten zien met name op concrete strafhoogtes die een vertrekpunt vormen voor een beperkt aantal delicten en delict soorten. Aan deze punten zijn richtlijnen verbonden die zien op de strafoplegging, waarbij strafverzachtende en – verzwarende aspecten zijn opgenomen. Het is aan de rechter om gewicht aan deze aspecten toe te kennen.⁴⁹

Specifieke, algemene vertrekpunten ontbreken echter. Een consistent en consequent beeld van deze punten is niet aanwezig.⁵⁰ De aanknopingspunten zijn bovendien geen recht in de zin van artikel 79 RO en om die reden voor een rechter niet bindend. Het staat iedere rechter dan ook vrij om eigen oriëntatiepunten te formuleren en daarover - van de landelijke oriëntatiepunten afwijkende - afspraken te maken.⁵¹

---

⁴⁹ Berghuis, Tijdschrift voor rechtspraak en straftoemeting, 2018, afl. 2, p. 29 en 30

⁵⁰ Lensing, Ars Aequi juni 2021, p. 549

⁵¹ Lensing, Ars Aequi juni 2021, p. 549

3 Belemmeringen in de huidige (voorschriften voor de) strafmotivering

3.1 Begrip en acceptatie van de strafmotivering

Na de invoering van de Promis-werkwijze heeft de Raad voor de Rechtspraak in 2014 onderzoek laten doen naar de mate waarin en de manier waarop een betere bewijs- en strafmotivering tot stand is gekomen middels de hantering van de Promis-lijn, met als doel om de communicatie tussen de rechter en de betrokken partijen te verbeteren, met een vergroot inzicht in het denkproces van de rechter tot gevolg.⁵²

In het onderzoeksrapport van 2015 is vervolgens geconcludeerd dat hantering van de Promis-werkwijze bijdraagt aan de begrijpelijkheid en acceptatie van strafrechtelijke vonnissen, behalve als het gaat om de gehanteerde motivering van de strafmaat. Ten aanzien van een dergelijke motivering wordt in het rapport geconcludeerd: meer begrip leidt niet tot meer acceptatie.⁵³ Ondanks de hantering van de Promis-methode worden door journalisten nog steeds de meeste vragen gesteld over de motivering van de straf en worden de overwegingen die zien op de straf door ondervraagden als ‘zwak’ geduid.⁵⁴ In de algemene conclusie van voornoemd rapport wordt daarvoor als reden genoemd dat in een strafrechtelijke uitspraak relatief weinig aandacht aan ‘de rechtvaardiging van de straf’ wordt besteed. De overwegingen die zien op de strafsoort- en maat zijn summier. Op basis hiervan wordt de conclusie getrokken dat daar waar niet wezenlijk meer informatie wordt verstrekt, de acceptatie van de strafmotivering niet toeneemt.⁵⁵ Anders gezegd: indien er aan de ‘rechtvaardiging van de straf’ meer aandacht zou worden besteed (en op dit vlak meer begrip wordt gekweekt), zal dit een positief effect hebben op het acceptatie niveau van de uitspraak.

Het voorgaande wordt gestaafd door een recent empirisch onderzoek waaruit onder meer volgt dat een strafmotivering die op basis van objectieve criteria van betere kwaliteit is, gemiddeld wél zorgt voor meer begrip en acceptatie bij het publiek, waarbij een relatie bestaat tussen begrip en acceptatie.⁵⁶ Een dergelijk positief effect beperkt zich niet enkel tot een specifieke groep en heeft dus betrekking op de gehele samenleving.⁵⁷

Een vergroting van het begrip en de acceptatie van de strafmotivering zou dan ook kunnen worden bereikt door in de motivering meer aandacht te besteden aan de rechtvaardiging van de straf. In dat kader valt allereerst op dat strafdoelen voorsnog in de huidige motivering zelden nader worden geduid of uitgelegd.⁵⁸ Binnen de strafrechtspraak bestaat geen normatieve theorie over het doel van de strafoplegging die door iedere rechter in zijn algemeenheid wordt aanvaard.⁵⁹ In de gevallen dat sprake is van het opleggen van een (deels) voorwaardelijke straf danwel een levenslange straf vindt explicatie van het strafdoel

---

⁵² De Groot- van Leeuwen, M. Laemers, I. Sportel, 2015, nr. 2, p. 8 en 9

⁵³ De Groot- van Leeuwen, M. Laemers, I. Sportel, 2015, nr. 2, p. 120

⁵⁴ De Groot- van Leeuwen, M. Laemers, I. Sportel, 2015, nr. 2, p. 6

⁵⁵ De Groot- van Leeuwen, M. Laemers, I. Sportel, 2015, nr. 2, p. 120

⁵⁶ Ernst 2020, p. 29

⁵⁷ Ernst 2020, p. 30

⁵⁸ Hoekendijk en Kommer, Sancties 2011, afl. 4, p. 3 en 4, zie ook Schuyt, Sancties 2011, afl. 4, p. 223, onder punt 1

⁵⁹ Corstens 2018, p. 923

in het algemeen wel plaats. In het eerste geval dient de functie van de straf dan vaak als ‘stok achter de deur’ en in het geval van een levenslange straf betreft het doel dat de veroordeelde niet meer terugkeert in de maatschappij. Behoudens deze gevallen is nadere explicatie van het doel een uitzondering.⁶⁰ Evenmin komt binnen de rechtspraak explicatie van het strafdoel terug in de oriëntatiepunten.⁶¹ Een concreet motiveringsvoorschrift daartoe ontbreekt. Het is dan ook aan de strafrechter welke strafdoelen hij toepast en in hoeverre deze van invloed zijn op de op te leggen straf. Die afweging kan bij de ene strafrechter anders uitpakken dan bij een andere rechter.⁶²

Omdat in het kader van de ‘rechtvaardiging van de straf’ specifiek het ontbreken van een motivering(svoorschrift) ter zake van het strafdoel naar voren komt, zal ik ter verduidelijking de (achtergrond van de) strafdoelen in de navolgende paragraaf kort toelichten. Een uitgebreidere bespreking van deze doelen zal achterwege blijven, nu een dergelijke bespreking voor nu buiten het kader van deze scriptie valt.

3.1.1 Strafdelen

De bestaande strafdoelen zijn afgeleid uit vier klassieke straffilosofische stromingen. Deze worden hierna als eerste kort belicht.

Een eerste stroming betreft het retributivisme, een klassieke richting binnen het strafrecht die wordt ingegeven door vergelding. Het uitgangspunt van deze richting is dat een verdiende straf moet worden opgelegd en dat de staat de plicht heeft om te vergelden.⁶³ Er moet in het licht van deze richting ook gestraft worden als de straf geen enkel ander doel dient.⁶⁴

Een tweede stroming betreft het utilitarisme. De kern van deze stroming wordt beschreven in een door Beccaria in 1764 gepubliceerd boek, genaamd ‘Dei delitti e delle pene’ waarin het uitgangspunt wordt gehanteerd dat het doel van een straf niet leedtoevoeging danwel ongedaanmaking van het misdrijf kan zijn.⁶⁵ Volgens Bentham, een Engelse jurist die de utilitaristische theorie nader heeft uitgewerkt in zijn boek en wiens denken is beïnvloed door de zienswijze van Beccaria, houdt het utilitarisme in dat een straf enkel gerechtvaardigd is als daarmee meer leed wordt voorkomen dan dat er wordt toegebracht.⁶⁶

Het doel van de straf moet volgens deze theorie zijn daders te beletten nieuwe feiten te plegen (speciale preventie) en anderen af te schrikken om strafbare feiten te plegen (generale preventie).⁶⁷

De derde stroming is een combinatie van de retributieve en de utilistische theorie en wordt geduid als de zogenaamde verenigingstheorie. Deze wordt gehanteerd in Nederland. Conform deze theorie worden de doelen vergelding met het voorkomen van criminaliteit gecombineerd.⁶⁸

---

⁶⁰ Schuyt, Sancties 2011, afl. 4, p. 223, onder punt 3

⁶¹ Schuyt, Sancties 2011, afl. 4, p. 223, onder punt 3

⁶² Van Tulder, Tijdschrift voor rechtspraak en straftoemeting 2018, afl. 1, p. 9

⁶³ Van Dijk 2008, p. 104.

⁶⁴ Van Dijk 2008, p. 106

⁶⁵ Beccaria (vertaling door Stolwijk), 2016, p. 365-370.

⁶⁶ Van Dijk 2008, p. 89

⁶⁷ Van Dijk 2008, p. 90 en 91

⁶⁸ Hoekendijk en Kommer, Sancties 2011, afl. 4, p. 3

Tot slot kan tot de vierde stroming het herstelrecht worden gerekend, waarbij de nadruk ligt op herstel en reparatie van het conflict tussen slachtoffer, dader en samenleving. Op basis van deze stroming wordt met name de focus gelegd op de aangerichte schade, verplichtingen en betrokkenheid.⁶⁹

Uit bovengenoemde straffilosofische stromingen volgen de volgende strafdoelen: vergelding, afschrikking, onschadelijkmaking, rehabilitatie, re-integratie en herstel. Deze komen hierna kort aan de orde.

Vergelding

Met vergelding wordt beoogd middels een straf leed toe te brengen, die proportioneel is aan de gepleegde daad. Dit doel wordt gerekend tot het retributivisme.⁷⁰

Afschrikking

Afschrikking betreft een preventief doel en kan worden gerekend tot de utilitaristische theorie. Onder het strafdoel valt algemene afschrikking (gericht op de samenleving) als individuele afschrikking, specifiek gericht op de dader.⁷¹

Onschadelijkmaking (incapacitatie)

Met het doel onschadelijkmaking wordt de bewegingsvrijheid aan banden gelegd, waardoor mogelijkheden tot het plegen van een strafbaar feit worden beperkt dan wel onmogelijk worden gemaakt.⁷²

Rehabilitatie en resocialisatie

Met rehabilitatie wordt beoogd het delict gedrag van een gevangene in positieve zin te veranderen middels een mentaal proces dan wel het aanbieden van alternatieven.⁷³

Herstel

Het strafdoel herstel valt onder de herstelrechtelijke theorie. Het gaat uit van het idee dat criminaliteit tot een conflict tussen partijen moet worden gerekend waarbij herstelrecht moet leiden tot conflictbeslechting.⁷⁴

Passend bij de binnen Nederland gehanteerde verenigingstheorie, vormt vergelding de grondslag van de Nederlandse straf, maar worden met de oplegging van de straf ook (onderdelen van de) andere doelen beoogd, zoals afschrikking.⁷⁵

---

⁶⁹ Weijers 2005, p. 38.

⁷⁰ Hoekendijk en Kommer, Sancties 2011, afl. 4, p. 1

⁷¹ Hoekendijk en Kommer, Sancties 2011, afl. 4, p. 2

⁷² Hoekendijk en Kommer, Sancties 2011, afl. 4, p. 2

⁷³ Hoekendijk en Kommer, Sancties 2011, afl. 4, p. 2

⁷⁴ Hoekendijk en Kommer, Sancties 2011, afl. 4, p. 2

⁷⁵ Bleichrodt, Sancties 2011, afl. 4, p. 209

3.2 Het ontbreken van concrete (wettelijke) motiveringsvoorschriften ter zake van de rechtvaardiging van de straf

Het motiveren van de rechtvaardiging van de straf, waaronder het toegepaste strafdoel, zoals hiervoor al genoemd, wordt niet concreet voorgeschreven in de in Nederland geldende strafmotiveringsvoorschriften. In artikel 359 lid 6 Sv wordt enkel voorgeschreven dat de redenen voor de keuze van de soort straf en strafduur in het vonnis moeten worden opgegeven, zodat een beslissing daaromtrent wordt geëxpliciteerd, gelegitimeerd en kan worden gecontroleerd. Concrete factoren zoals de ernst van het feit, de persoon van de dader, verzachtende en verzwarende omstandigheden, het strafverleden van de dader en een schuldbekenenis die kunnen meewegen bij het bepalen van de hoogte van de straf worden niet nader geëxpliciteerd. De invulling van het vrij algemeen geschetste kader is voorbehouden aan de strafrechter. De wetgever heeft daarbij een grote straftoemetingvrijheid toegekend aan de strafrechter.

In het huidige strafrechtelijke vonnis komt de redenering van de rechter ten aanzien van de strafsoort en strafmaat echter maar relatief summier aan de orde, ondanks de behoefte van het publiek aan een nadere (strafmaat)motivering.⁷⁶

Weliswaar bevatten de rechterlijke oriëntatiepunten een vertrekpunt voor bepaalde delicten ter zake van de vaststelling van de strafmaat, maar specifieke uitgangspunten ontbreken. Daar komt bij dat dergelijke punten niet consequent dan wel consistent worden toegepast.⁷⁷ Een dergelijke verplichting voor strafrechters is er ook niet: deze aanknopingspunten zijn geen recht in de zin van artikel 79 RO en om die reden voor een rechter niet bindend. Zij vormen enkel 'een vertrekpunt van denken over de op te leggen straf', en bieden aan alle kanten ruimte voor eigen invulling.⁷⁸ Daar komt bij dat de punten met name zijn gestoeld op reeds gedane uitspraken, zodat straftoemetingkaders die zien op nieuwe delictsomschrijvingen, (nog) niet in de punten beschreven zijn.⁷⁹

Voorts geldt dat de Hoge Raad de toegepaste strafmotivering in beperkte mate toetst in cassatie.⁸⁰ Hij formuleert in zijn uitspraken geen nadere eisen die de rechter in acht moet nemen als het gaat om de plicht tot antwoorden op verweren die zien op de strafmaat.⁸¹ Het uitgangspunt dat de Hoge Raad hanteert bij het beoordelen van de strafmaatmotivering luidt als volgt:

“3.4. Vooropgesteld moet worden dat de feitenrechter bij de oplegging van een straf vrij is in de waardering van de factoren die hij daartoe van belang acht. Deze afweging is aan hem voorbehouden. In cassatie kan dus niet worden onderzocht of de juiste straf is opgelegd en evenmin of de straf beantwoordt aan alle daarvoor in aanmerking komende factoren, zoals de ernst van het feit of de persoon van de verdachte. De enige grens die de rechter in acht moet nemen bij de selectie van gegevens die hij wil gebruiken bij de straftoemeting, is dat zij moeten zijn gebleken uit het onderzoek ter terechtzitting. Dit betekent dat de rechter alles wat ter terechtzitting is verklaard of

⁷⁶De Groot- van Leeuwen, M. Laemers, I. Sportel, 2015, nr. 2, p. 6 en 120

⁷⁷Berghuis, Tijdschrift voor rechtspraak en straftoemeting 2018, afl. 2, p. 29 e.v.

⁷⁸<https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Oriëntatiepunten-en-afspraken-LOVS.pdf>, p. 1, zie ook Lensing, Ars Aequi, juni 2021, p. 554

⁷⁹Valkenburg c.s., Strafblad 2017, afl. 12, p. 7

⁸⁰Hoge Raad der Nederlanden verslag over 2015, p. 30-31, zie ook: HR 17 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:642, ro. 3.6 en HR 17 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:635, ro. 2.4

⁸¹Hoge Raad der Nederlanden verslag over 2015, p. 31

wat in de (voorgehouden) gedingstukken is neergelegd, in aanmerking mag nemen. In cassatie kan ten aanzien van de strafoplegging worden ingegrepen als de strafmotivering onbegrijpelijk is. Dit kan zo zijn in het geval van onjuiste of oncontroleerbare gegevens is uitgegaan, de opgelegde straf in geen verhouding staat tot de bewezenverklaarde feiten (verbazingscriterium) of de motivering, gelet op een gevoerd verweer, als onvoldoende moet worden beschouwd.”⁸²

Het feit dat de Advocaten-Generaal in haar conclusies bij een aantal uitspraken heeft geconcludeerd dat de strafmotivering ontoereikend is, heeft niet geleid door een nadere invulling van de motiveringsplicht door De Hoge Raad.⁸³

In de conclusie van 2 oktober 2018 bij de uitspraak van de Hoge Raad van 3 oktober 2018 heeft de Advocaat-Generaal Paridaens nog aandacht van de feitenrechtspraak gevraagd voor de strafmotivering. De Advocaat-Generaal haalt in haar conclusie aan: “Het is zijn taak (lees: taak van de feitenrechter, eigen toevoeging) om gemaakte keuzen niet alleen juridisch correct, maar ook maatschappelijk helder en aanvaardbaar te verantwoorden”.⁸⁴ Daarmee vraagt zij de feitenrechter, vanwege de beperkte toetsing van de motivering in cassatie, extra aandacht te besteden aan de formulering van de motivering die ziet op de strafoplegging.

Een nadere invulling van de motiveringsplicht blijft echter uit, ondanks dat uit het onderzoeksrapport van de Raad voor de Rechtspraak van 2015 volgt dat er in de strafmotivering meer aandacht moet uitgaan naar de rechtvaardiging van de straf hetgeen zal leiden tot een verbetering van de kwaliteit van de objectieve criteria van de strafmotivering, en daarmee tot meer begrip en acceptatie van het rechterlijk oordeel.⁸⁵

Met het koppelen van aspecten die worden meegewogen bij het bepalen van de straf aan het te bereiken strafdoel, kan het inzicht in de strafmotivering worden vergroot.⁸⁶

Tot op heden is echter niet concreet gebleken dat naar aanleiding van het Onderzoeksrapport uit 2015 (interne) ontwikkelingen hebben geleid tot de formulering van concrete handvatten gericht op de rechtvaardiging van de straf, die landelijk gedragen én gehanteerd worden.

Evenmin is gebleken dat de wetgever zich naar aanleiding van voornoemde onderzoeksresultaten gehouden voelt om nadere invulling te geven aan de strafmotiveringschriften, gericht op de motivering van de ‘rechtvaardiging van de straf’, ook niet in het nieuwe Wetsvoorstel Wetboek van Strafvordering dat thans voorligt. Daarop zal ik nader ingaan in het volgende hoofdstuk.

---

⁸² Conclusie A-G Vegter ECLI:NL:PHR:2011:BT2532 onder punt 3.4 bij de uitspraak van de HR van 6 december 2011, ECLI:NL:HR:2011:BT2532

⁸³ Conclusie A-G F.W. Bleichrodt bij de uitspraak van de HR 17 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:642, onder punt 26 en conclusie A-G F.W. Bleichrodt ECLI:NL:PHR:2014:3028 onder punt 9 bij de uitspraak van de HR 17 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:635

⁸⁴ Conclusie A-G Paridaens ECLI:NL:PHR:2018:1067, onder punt 18, bij de uitspraak van de HR 20 november 2018, ECLI:NL:HR:2018:2148

⁸⁵ De Groot- van Leeuwen, M. Laemers, I. Sportel, 2015, nr. 2, p. 120, zie ook: Ernst 2020, p. 29

⁸⁶ Schuyt, Sancties 2011, afl. 4, p. 223, onder punt 6

4 Wetsvoorstel tot het vaststellen van het nieuwe Wetboek van Strafvordering

Met het wetsvoorstel tot het vaststellen van het nieuwe Wetboek van Strafvordering (hierna: het wetsvoorstel) is beoogd 'het waar mogelijk wegnemen van knelpunten die in de praktijk, jurisprudentie en literatuur worden gesignaleerd.'⁸⁷

In boek 4 (derde afdeling) van het wetsvoorstel genaamd 'Berechting' zijn nieuwe artikelen geformuleerd die betrekking hebben op de motivering van vonnissen.

De voorgestelde wetswijzigingen moeten bijdragen aan een verbetering van de kwaliteit van de strafrechtspleging.⁸⁸ Bovengenoemd voorstel heeft met name tot doel om het wettelijk systeem meer tot een 'systematisch geheel' te maken en om 'het bestaande fijnmazige systeem van opeengestapelde motiveringsverplichtingen te vereenvoudigen met behoud van de hoge eisen die aan een motivering moeten worden gesteld'.⁸⁹

Daarbij heeft de wetgever als uitgangspunt genomen dat beslissingen worden gemotiveerd voor zover dat voor de begrijpelijkheid nodig is, voor het creëren van een heldere norm voor motivering.⁹⁰ In het navolgende zullen de voorgestelde wetswijzigingen nader aan de orde worden gesteld.

4.1 De voorgestelde motiveringsvoorschriften

Ten aanzien van de motiveringsvoorschriften, voor zover van belang voor de strafmotivering, liggen de artikelen (nieuw) 4.3.20, 4.3.21 en 4.3.24 voor, zoals weergegeven in de laatstelijk ambtelijke versie van het wetsvoorstel van juli 2020.⁹¹ (zie voor een weergave van de artikelen bijlage 1).

In het wetsvoorstel wordt ten aanzien van de oplegging van straf op maatregel volstaan met het bepaalde in allereerst (nieuw) artikel 4.3.20 (thans 358 lid 1 en 2 Sv). In dit artikel wordt in lid 1, conform het huidige artikel 358 lid 2, bepaald dat het eindvonnis de beslissing omvat ter zake van, voor zover van belang voor de strafmotivering, de oplegging van de straf of maatregel (in de zin van het nieuwe artikel 4.3.3 en het huidige artikel 350 Sv). Ter zake van de motivering daaromtrent is in het nieuwe artikel 4.3.21 lid 1 bepaald dat een dergelijke beslissing moet zijn gemotiveerd, voor zover dat voor de begrijpelijkheid van die beslissing noodzakelijk is.

In de zinsnede 'begripelijkheid van die beslissing' ligt een beperking van de motiveringsplicht besloten.⁹² De mate van motivering wordt daarbij afhankelijk gesteld van

---

⁸⁷ Cleiren, Strafolad 2015, afl. 4, p.1

⁸⁸ Advies NVvR 2018, p.1

⁸⁹ (concept) MvT: Vaststellingswet Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering: Berechting, p. 78.

⁹⁰ Ambtelijke versie MvT bij het wetsvoorstel tot vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, juli 2020, p. 24

⁹¹ Ambtelijke versie Wetsvoorstel voor de vaststelling van het nieuwe Wetboek van strafvordering, juli 2020, p. 171 en 172

⁹² Ambtelijke versie MvT bij het wetsvoorstel tot vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, juli 2020, p. 767

het gevoerde verweer. 'Op een uitgebreid strafmaatverweer moet een behoorlijk antwoord komen', aldus de wetgever in de bijbehorende Memorie van toelichting.⁹³

Eveneens volgt uit de Memorie van Toelichting dat een aanmerkelijke hogere of lagere straf die, tegen de verwachting van partijen in wordt opgelegd, nader moet worden gemotiveerd. Tegen die achtergrond is het huidige artikel 359 lid 5 Sv behouden gebleven middels het nieuwe artikel 4.3.24 lid 2, waarin is bepaald dat het vonnis in het bijzonder de redenen opgeeft die tot de straf of de maatregel hebben geleid.⁹⁴

De algemene gedachte die volgens de wetgever aan het nieuwe artikel 4.3.21 lid 1 ten grondslag ligt is dat 'rechterlijke beslissingen worden uitgelegd indien en in zoverre dat voor de begrijpelijkheid noodzakelijk is'.⁹⁵

Op grond van het bestaan van diverse naast elkaar bestaande motiveringsplichten, en het doel van het wetsvoorstel om onder meer het bestaande fijnmazige systeem van opeengestapelde motiveringsverplichtingen te vereenvoudigen, met behoud van de hoge eisen die aan de motivering van rechterlijke uitspraken moeten worden gesteld, is het algemene motiveringskader in artikel 4.3.21 lid 1 voorgeschreven en is de verplichting om te reageren op uitdrukkelijk voorgedragen standpunten in de daaropvolgende leden van voornoemd artikel neergelegd.⁹⁶

Volgens de wetgever vervangt het nieuwe artikel 4.3.21 lid 3 de bijzondere en nadere motiveringsplicht die thans in artikel 359 lid 2 tweede volzin Sv is bepaald.⁹⁷

De voorgeschreven motiveringsplicht in het nieuwe artikel 4.3.21 lid 2 schrijft een minder hoge stelplecht voor ten aanzien van verweren die zien op (voor zover van belang voor de strafmotivering) strafuitsluitingsgronden en strafverminderinggronden. Deze zien namelijk direct op de schuldvraag, derhalve moet volgens de wetgever al sneller aangenomen worden dat uitleg moet worden verschaft aan de verdachte indien aan een dergelijk verweer voorbij wordt gegaan.⁹⁸ Ook verweren inzake vormverzuimen (in de zin van het huidige artikel 359a Sv) vallen onder artikel 4.3.21.

Onder het nieuwe artikel 4.3.24, ter zake van de strafoplegging, vallen de huidige motiveringsvoorschriften die thans zijn ondergebracht in artikel 358 lid 4 Sv (vermelding van de wettelijke voorschriften waar de straf of maatregel op is gegrond), en de aanvullende motiveringsvoorschriften die thans in artikel 359 Sv zijn neergelegd. Daarbij komt de algemene motiveringsverplichting zoals die nu in artikel 359 lid 5 is neergelegd terug in lid 2 van het hiervoor genoemde nieuwe artikel.

---

⁹³ Ambtelijke versie MvT bij het wetsvoorstel tot vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, juli 2020, p. 767

⁹⁴ Ambtelijke versie MvT bij het wetsvoorstel tot vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, juli 2020, p. 767

⁹⁵ Ambtelijke versie MvT bij het wetsvoorstel tot vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, juli 2020, 767

⁹⁶ Ambtelijke versie MvT bij het wetsvoorstel tot vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, juli 2020, p. 768

⁹⁷ Ambtelijke versie MvT bij het wetsvoorstel tot vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, juli 2020, p. 769

⁹⁸ Ambtelijke versie MvT bij het wetsvoorstel tot vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, juli 2020, p. 768

De ambtshalve motiveringsplicht die thans is voorgeschreven in artikel 359 lid 6 Sv ter zake van vrijheidsbenemende straffen en maatregelen geldt onder het nieuwe artikel 4.3.24 niet, omdat in dat kader artikel 4.3.21 lid 3 toepassing heeft.

Lid 3 van artikel 4.3.24 geeft vervolgens toepassing aan het geval dat feiten ad informandum zijn gevoegd.⁹⁹

4.2 Geen concrete (nieuwe) handvatten voor de motivering van de rechtvaardiging van de straf

Op basis van een vergelijking van de nieuwe motiveringsvoorschriften met de huidige voorschriften, zoals die zijn weergegeven in hoofdstuk 2, moet geconcludeerd worden dat de nieuwe artikelen, conform het doel van het Wetsvoorstel, een aanmerkelijke vereenvoudiging met zich meebrengen van de thans geldende diverse motiveringsplichten. Concrete handvatten voor een nadere invulling van de strafmotivering, gericht op de rechtvaardiging van de straf, ontbreken echter. Uit de Memorie van Toelichting valt af te leiden dat het ook niet de intentie was van de wetgever om nadere invulling te geven aan deze motiveringsplicht. Hij legt het volledige vertrouwen bij de rechtspraak neer.¹⁰⁰

Deze doelstelling is echter niet in lijn met de reeds eerder aangehaalde onderzoeksresultaten uit 2015 waaruit kort gezegd volgt dat de strafmotivering, ondanks de invoering van de Promis-wijze en het bestaan van de huidige motiveringsvoorschriften, voor het publiek niet toereikend is en over deze motivering nog steeds de meeste vragen door het publiek worden gesteld.¹⁰¹ Thans gaat geringe aandacht uit naar de motivering van de rechtvaardiging van de straf, terwijl meer aandacht daarvoor leidt tot een betere kwaliteit van de objectieve criteria van de strafmotivering, resulterend in meer begrip en acceptatie van de uitspraak door het publiek.¹⁰²

Een vereenvoudiging van de thans geldende motiveringsvoorschriften is niet in lijn met deze bevindingen. Een gemiste kans? Tot op heden is immers niet gebleken dat de rechtspraak zelf consensus heeft kunnen bereiken over landelijke toepassing van concrete uitgangspunten aangaande de motivering van de rechtvaardiging van de straf. Weliswaar bestaan er landelijke oriëntatiepunten, maar deze zijn, zoals al eerder gezegd, niet bindend voor de strafrechter. In Nederland wordt op basis van vrijwilligheid afspraken gemaakt tussen rechters.¹⁰³ Het formuleren en opstellen van gepubliceerde uitgangspunten ter zake van onder meer algemene uitgangspunten voor de bepaling van de hoogte van de straf is afhankelijk van het draagvlak onder rechters. Tot op heden is het niet gelukt, althans maar in beperkte mate, om daarover consensus te krijgen.¹⁰⁴

In andere landen, waaronder Engeland, wordt de straftoemetingsruimte door de wetgever wel nader ingevuld. Zo is in de Engelse strafwetgeving (in artikel 57 lid 2 van de Sentencing Act 2020) bepaald dat de rechter bij de vaststelling van de strafmaat de strafdoelen moet

---

⁹⁹ Ambtelijke versie MvT bij het wetsvoorstel tot vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, juli 2020, p. 776

¹⁰⁰ Ambtelijke versie MvT bij het wetsvoorstel tot vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, juli 2020, p. 30

¹⁰¹ De Groot- van Leeuwen, M. Laemers, I. Sportel, 2015, nr. 2, p. 6

¹⁰² De Groot- van Leeuwen, M. Laemers, I. Sportel, 2015, nr. 2, p. 6, zie ook Ernst 2020, p. 29

¹⁰³ Lensing, Ars Aequi juni 2021, p. 549

¹⁰⁴ Lensing, Ars Aequi juni 2021, p. 550

betrekken. Eveneens zijn in deze wet nadere maatstaven geformuleerd ter zake van de beoordeling van de ernst van het feit en daarmee samenhangende factoren. Voorts is sprake van concrete richtlijnen ter zake van, onder meer, de straftoemeting, die zijn vastgelegd in de 'Sentencing guidelines'.

Op het Engelse systeem zal in het volgende hoofdstuk nader worden ingegaan om te onderzoeken of dit systeem tegemoet kan komen aan de hiervoor vastgestelde belemmeringen in de huidige (voorschriften voor de) strafmotivering.

5 Een vergelijking met het Engelse strafrechtstelsel

Een uiteenzetting van het gehele Engelse strafrechtstelsel is in het kader van deze scriptie niet nodig. Voor nu zal ik mij beperken tot de procedure in het kader van de straftoemeting (in hoofdlijnen) en de daarop van toepassing zijnde (wettelijke) voorschriften.

5.1 Het Engelse straftoemetingstelsel

Het Engelse proces kenmerkt zich door het voeren van het onderzoek ter zitting in twee delen: het eerste deel ziet op de vaststelling van de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de verdachte (de zogenaamde 'trial' fase). Daarover beslist een jury.

Indien aansprakelijkheid wordt aangenomen, start het tweede deel van het proces, dat ziet op de oplegging van de straf (de 'sentencing'). Daarover beslist een rechter (in het geval van de zwaardere zaken the Crown Court, als sprake is van een lichte strafzaak wordt de zaak beslist door een 'Magistrate Court'). In beginsel kan van beslissingen van the Crown Court omtrent de schuld en de straf afzonderlijk in hoger beroep worden gegaan bij 'the Court of Appeal', zijnde het enige gerechtshof in Engeland.¹⁰⁵

Het straftoemetingstelsel, dat toepassing heeft in het tweede deel van het proces, kenmerkt zich onder meer door vastgelegde objectieve criteria in de wetgeving, aan de hand waarvan de straftoemeting dient plaats te vinden. Hierop zal hierna nader worden ingegaan.

De straftoemetingsruimte in Engeland is door de wetgever nader ingevuld in de zogenaamde 'Sentencing Act 2020' (hierna: SA)¹⁰⁶ onder hoofdstuk 3, die per 1 december 2020 in werking is getreden en een consolidatie betreft van de wettelijke bepalingen uit de Criminal Justice and Immigration Act 2008, de Criminal Justice Act 2003 (CJA 2003) en de Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 (SA 2000).¹⁰⁷

In artikel 57 lid 2 SA is bepaald dat de rechter bij de vaststelling van de strafmaat rekening moet houden met de strafdoelen van een veroordeling. In dit artikel staat concreet dat in beginsel (behoudens de uitzonderingen genoemd in lid 3 die zien op de doelgroep minderjarigen en op straffen die door de wet verplicht worden gesteld, zoals moord) rekening moet worden gehouden met de doelen bestraffing van de overtreeders, de vermindering van criminaliteit (waaronder afschrikking), hervorming en resocialisatie, de bescherming van de maatschappij en schadeherstel.

Voorts dienen in het kader van de oplegging van de straf factoren worden betrokken als de ernst van het feit, de persoon van de dader, verzachtende en verzwarende omstandigheden, het strafverleden van de dader en een schuldbekenenis (guilty plea).¹⁰⁸ Deze worden hierna kort uiteengezet.

Ter zake van de straftoemeting is in artikel 63 SA bepaald dat bij de beoordeling van de ernst van het gepleegde feit rekening moet worden gehouden met de mate van schuld en de mate van het schadeveroorzakend handelen. Artikel 64 SA schrijft daarnaast voor dat bij de

---

¹⁰⁵ Gaarhuis 2019, p. 37 en 38

¹⁰⁶ Zie bijlage 2 voor een weergave van de hierna te noemen artikelen uit de SA

¹⁰⁷ Rapport UvA 2021, p. 92

¹⁰⁸ Gaarhuis 2019, p. 38

beoordeling van de strafmaat rekening moet worden gehouden met, indien van toepassing, de (strafverzwarende) omstandigheid dat het feit tijdens borgtocht is gepleegd.

In artikel 65 SA is vervolgens bepaald dat de rechter bij de beoordeling van de ernst van het feit rekening moet houden met eerdere veroordelingen. Daarna is in artikel 66 SA voorgeschreven dat 'vijandigheid' in de zin van dat artikel een strafverzwarende omstandigheid kan zijn. In het geval een in artikel 67 onder lid 3 SA genoemd strafbaar feit jegens een hulpverlener is gepleegd, moet de rechter dat feit op grond van voornoemd artikel als een verzwarende factor behandelen. Eveneens is volgens de Engelse wetgever sprake van een verzwarende omstandigheid als, zoals bedoeld in artikel 69 SA, sprake is van een terroristische connectie met het gepleegde feit.

Tevens geldt een verzwarende factor als sprake is van inschakeling van een minderjarige om op een wapen te letten of dat te verstoppen op grond van artikel 70 SA danwel sprake is van een gecontroleerde levering van drugs of andere psychoactieve stoffen in de buurt van een schoolgebouw of met betrokkenheid van een minderjarige, op grond van achtereenvolgens artikel 71 SA en 72 SA. Onder de in artikel 73 SA genoemde voorwaarden kan voorts sprake zijn van een strafverlagende omstandigheid indien de verdachte schuld heeft bepleit. Tevens heeft een strafverlagende factor toepassing als sprake is van hulp van de verdachte bij vervolging, onder de in artikel 74 nader genoemde voorwaarden.

De Engelse jurisprudentie 'the case-law' en de zogenaamde 'Sentencing Council' geven vervolgens nadere invulling aan de straftoemeting. Laatstgenoemde betreft een instantie die wordt gefinancierd door het Ministerie van Justitie en bestaat uit acht rechterlijke leden en zes niet-rechterlijke leden. Zij stelt onder meer richtlijnen op voor de straftoemeting (de zogenaamde 'sentencing guidelines'), met als doel om een consistente benadering van de straftoemeting te bewerkstelligen.¹⁰⁹ Haar taak is onder meer om zorg te dragen voor uitleg aan de samenleving over de straftoemeting, om daarmee het begrip van de opgelegde straf te bevorderen en het vertrouwen in de strafrechtspraak te vergroten.¹¹⁰ Voorts onderzoekt zij met enige regelmaat op wetenschappelijke en inzichtelijke wijze de effecten van de door haar opgestelde richtlijnen.¹¹¹

Voornoemde 'guidelines' hebben betrekking op specifieke delicten en bijbehorende bandbreedtes en oriëntatiepunten voor het bepalen van de hoogte van de straf, maar vermelden ook de werkwijze bij alsmede de inhoud van verzachtende en verzwarende omstandigheden die van invloed kunnen zijn op de uiteindelijke hoogte van de straf.¹¹² Eveneens zijn in de 'guidelines' algemene beginselen voor straftoemeting opgenomen.¹¹³ Op grond van artikel 59 tot en met 62 SA is de rechter gehouden de 'guidelines' in acht te nemen, tenzij (zoals is bepaald in artikel 59 lid 1) de rechter ervan overtuigd is dat toepassing daarvan in strijd zou zijn met het belang van de rechter bij een goede toepassing van het recht.

---

¹⁰⁹ Lensing, *Ars Aequi* juni 2021, p. 543 nog nader duiden, zie ook: <https://www.sentencingcouncil.org.uk/>

¹¹⁰ Lensing, *Ars Aequi* juni 2021, p. 543

¹¹¹ Lensins, *Ars Aequi* juni 2021, p. 543

¹¹² Lensing, *Ars Aequi* juni 2021, p. 544

¹¹³ Rapport UvA 2021, p. 94, zie ook: <https://gxmjmitoffrstltcknw3u7rmou-adv7ofecxzh2qqi-sentencingcouncil.translate.googleusercontent.com/overarching-guides/crown-court/item/general-guideline-overarching-principles>

Indien hoger beroep wordt aangetekend is het Court Appeal in het geval van een beroep dat ziet op de strafmaat bevoegd deze straf aan te passen, met dien verstande dat oplegging van een hogere straf dan in eerste aanleg is opgelegd niet mogelijk is.¹¹⁴

5.2 Engelse strafmotiveringsvoorschriften die tegemoet komen aan de belemmeringen in de huidige Nederlandse (voorschriften voor de) strafmotivering

Al eerder is aan de orde gekomen dat het motiveren van de rechtvaardiging van de straf, waaronder het toegepaste strafdoel, niet concreet wordt voorgeschreven in de in Nederland geldende strafmotiveringsvoorschriften. In artikel 359 lid 6 Sv wordt enkel voorgeschreven dat de redenen voor de keuze van de soort straf en strafduur in het vonnis moeten worden opgegeven, zodat een beslissing daaromtrent wordt geëxpliciteerd, geëgitimeerd en kan worden gecontroleerd. Concrete factoren zoals de ernst van het feit, de persoon van de dader, verzachtende en verzwarende omstandigheden, het strafverleden van de dader en een schuldbekenenis die kunnen meewegen bij het bepalen van de hoogte van de straf worden niet nader geëxpliciteerd in de Nederlandse wetgeving, ook niet in het nieuwe wetsvoorstel Wetboek van Strafvordering.

Weliswaar bevatten de rechterlijke oriëntatiepunten een vertrekpunt voor bepaalde delicten ter zake van de vaststelling van de strafmaat, maar specifieke, numerieke uitgangspunten ontbreken. Daar komt bij dat dergelijke punten niet consequent dan wel consistent worden toegepast.¹¹⁵ Een dergelijke verplichting voor strafrechters is er ook niet: Deze aanknopingspunten zijn geen recht in de zin van artikel 79 RO en om die reden voor een rechter niet bindend. Zij vormen enkel 'een vertrekpunt van denken over de op te leggen straf'.¹¹⁶ Voorts geldt dat de Hoge Raad de toegepaste strafmotivering in beperkte mate toetst in cassatie.¹¹⁷ Aan de Nederlandse strafrechter komt dan ook een grote straftoemetingvrijheid toe.

De wetgever in Engeland heeft factoren zoals de ernst van het feit, de persoon van de dader, verzachtende en verzwarende omstandigheden, het strafverleden van de dader en een schuldbekenenis die kunnen meewegen bij het bepalen van de hoogte van de straf wel nader geëxpliciteerd in de wetgeving. Eveneens is, en dat is een opmerkelijk verschil met Nederland, sprake van explicatie van de strafdoelen. Voorts worden in Engeland Sentencing guidelines gecoördineerd en gevormd door een daartoe door de wetgever aangewezen orgaan met (wettelijke) bevoegdheden, genaamd de 'Sentencing Council'. In de Engelse wetgeving is voorgeschreven dat de rechter de Sentencing guidelines in acht moet nemen bij het bepalen van de hoogte van de straf, die inhoudelijke maatstaven voor de strafoplegging bevatten.

Indien de Nederlandse wetgever bovengenoemde strafmaatfactoren eveneens in de wetgeving zou opnemen, zou dit bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit van de objectieve criteria van de strafmotivering. Een rechter is immers in dat geval op basis van de wet gehouden om een nadere motivering te wijden en dus meer aandacht te besteden aan de diverse voorgeschreven factoren die samenhangen met de 'rechtvaardiging van de straf'.

---

¹¹⁴ https://e-justice.europa.eu/content_ordinary_courts-18-ew-maximizeMS-nl.do?member=1

¹¹⁵ Berghuis, Tijdschrift voor rechtspraak en straftoemeting 2018, afl 2, p. 29 e.v.

¹¹⁶ <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Oriëntatiepunten-en-afspraken-LOVS.pdf>, p. 1

¹¹⁷ Hoge Raad der Nederlanden verslag over 2015, p. 30-31, zie ook: HR 17 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:642, ro. 3.6 en HR 17 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:635, ro. 2.4

Ten aanzien van de Nederlandse oriëntatiepunten levert het Engelse systeem eveneens waardevolle input. In Engeland zijn dergelijke punten nader uitgewerkt in de Sentencing guidelines, waaraan een Engelse rechter ook is gebonden. Daarvan is in Nederland geen sprake.

Anders dan in de Sentencing guidelines komt in de oriëntatiepunten ook geen algemeen deel met specifieke straftoematingsuitgangspunten voor. Deze punten staan in schril contrast met de uitgebreide weergave van punten in de Sentencing guidelines.¹¹⁸

De Nederlandse strafrechter is bovendien niet aan de oriëntatiepunten gebonden. Daar komt bij dat de Commissie Rechtseenheid, die zich actief bezig houdt met de vorming van dergelijke punten, niet over de bevoegdheden beschikt die wel aan de Sentencing Council zijn toegekend. In Nederland wordt op basis van vrijwilligheid afspraken gemaakt tussen rechters.¹¹⁹ Een wettelijk draagvlak voor de oriëntatiepunten ontbreekt dan ook, anders dan in Engeland. Die omstandigheid bemoeilijkt het verkrijgen van consensus over de door de strafrechter in acht te nemen objectieve criteria bij de motivering van de rechtvaardiging van de straf. Waar de ene strafrechter een uitgebreide motivering hanteert, staat het een andere rechter vrij om te volstaan met algemene bewoordingen, conform de thans geldende wettelijke bepalingen. Het formuleren en opstellen van gepubliceerde uitgangspunten ter zake van onder meer algemene uitgangspunten voor de bepaling van de hoogte van de straf is afhankelijk van het draagvlak onder rechters. Tot op heden is het niet, althans maar in beperkte mate, gelukt om daarover consensus te krijgen.¹²⁰

Het voorschrijven van gebondenheid aan de in Nederland geldende oriëntatiepunten, zoals ook in Engeland gebondenheid aan de guidelines is voorgeschreven, zou dan ook helpen om de objectieve criteria van de strafmotivering nader te staven. In dat kader behoeven de bevoegdheden en (een uitbreiding van) de taken van de Commissie van Rechtseenheid nog wel nadere aandacht en bespreking, om (met een mandaat) tot daadwerkelijke vaststelling van uitgangspunten ter zake van de strafmotivering te komen.

De Nederlandse wetgever heeft zich tot op heden onthouden van een wettelijke invulling van de strafmotivering, omdat zij grote waarde hecht aan de straftoematingsvrijheid van de rechter, maar de vraag is of op grond van dat uitgangspunt een nadere invulling moet uitblijven, gelet op onder meer een Engels onderzoek van een drietal Engelse hoogleraren uit 2017 naar de effecten van de invoering van de guidelines. Uit dit onderzoek volgt onder meer dat het bevorderen van consistentie door de invoering van de (onderzochte) guidelines geen afbreuk doet aan de mate van de geïndividualiseerde straftoemeting.¹²¹ Daarbij speelt een rol dat binnen het Engelse systeem de mogelijkheid bestaat om in het belang van de rechtvaardigheid af te wijken van de in beginsel geldende richtlijnen.¹²²

Een nauwkeurige toetsing door De Hoge Raad, vergelijkbaar met de nauwkeurige toetsing van de straftoemeting door het Court of Appeal, zou ook in Nederland een wezenlijke bijdrage kunnen leveren aan de totstandkoming van de formulering van objectieve criteria van de strafmotivering. Een nadere invulling door de Hoge Raad zou wenselijk zijn om tot

---

¹¹⁸ Lensing, *Ars Aequi* juni 2021, p. 549

¹¹⁹ Lensing, *Ars Aequi* juni 2021, p. 549

¹²⁰ Lensing, *Ars Aequi* juni 2021, p. 550

¹²¹ Roberts c.s, *Criminal Law View*, november 2017, p. 135

¹²² Roberts c.s, *Criminal Law View*, november 2017, p. 125

een verbetering te komen van de kwaliteit van de huidige objectieve criteria van de strafmotivering.

6

Conclusies en aanbevelingen

Ter beantwoording van de (hoofd)vraag welke oplossingsrichtingen er zijn (op basis van een rechtsvergelijking met Engelse strafrechtstelsel) om te komen tot een verbetering van de kwaliteit van de objectieve criteria van de strafmotivering, teneinde een vergroting van het begrip én de acceptatie van deze motivering te kunnen bewerkstelligen, ben ik allereerst in hoofdstuk 2 overgegaan tot een schets van het algemeen geldende (wettelijk) kader. Uit dit hoofdstuk volgt dat er thans sprake is van een opeenstapeling aan geldende motiveringsvoorschriften, die worden aangevuld door binnen de rechtspraak gevormde uitgangspunten (de zogenaamde oriëntatiepunten) die geen bindende kracht hebben, maar waarbij wel aansluiting kan worden gezocht als het gaat om de motivering van de strafoplegging. De rechterlijke oriëntatiepunten bevatten een vertrekpunt voor bepaalde delicten ter zake van de vaststelling van de strafmaat, maar specifieke, numerieke uitgangspunten ontbreken. Daar komt bij dat dergelijke punten niet consequent dan wel consistent worden toegepast.¹²³ Concrete factoren die van invloed kunnen zijn op de strafoplegging zijn niet wettelijk voorschreven.

Voorts is in voornoemd hoofdstuk beschreven dat interne ontwikkelingen hebben geleid tot een landelijk gehanteerde Promis-werkwijze, om te komen tot een verbetering van de motivering in strafvonnissen en daarmee tot het vergroten van het vertrouwen van het publiek in de rechtspraak.¹²⁴ In hoofdstuk 3 wordt vervolgens uiteengezet dat onderzoek heeft uitgewezen dat de gehanteerde Promis-werkwijze niet leidt tot meer begrip en acceptatie van de strafmaatmotivering.¹²⁵

In de algemene conclusie van het betreffende onderzoeksrapport van 2015 wordt daarvoor als reden genoemd dat in een strafrechtelijke uitspraak relatief weinig aandacht aan 'de rechtvaardiging van de straf' wordt besteed. De overwegingen die zien op de strafsoort en strafmaat zijn summier. Op basis hiervan wordt de conclusie getrokken dat daar waar niet wezenlijk meer informatie wordt verstrekt, de acceptatie van de strafmotivering niet toeneemt.¹²⁶ Het voorgaande wordt gestaafd door een recent empirisch onderzoek waaruit onder meer volgt dat een strafmotivering die op basis van objectieve criteria van betere kwaliteit is, gemiddeld wél zorgt voor meer begrip en acceptatie bij het publiek, waarbij een relatie bestaat tussen begrip en acceptatie.¹²⁷ Meer aandacht voor de objectieve criteria van de motivering die ziet op de 'rechtvaardiging van de straf' zal dus gemiddeld wel leiden tot meer begrip en acceptatie bij het publiek. De aandacht zal dan ook naar deze criteria moeten uitgaan om tot een verbetering van de kwaliteit van de strafmotivering te komen.

Eén van die criteria ziet op het noemen van het strafdoel in de motivering. Vooralsnog bestaat er voor de rechter geen wettelijke verplichting om ter zake van de rechtvaardiging van de straf het doel nader te motiveren. De mate waarin gewicht wordt toegekend aan één van de genoemde strafdoelen bij de oplegging van de straf (vergelding, afschrikking, onschadelijkmaking, rehabilitatie, re-integratie en herstel) hangt af van het oordeel van de strafrechter. Dat die afweging bij de ene strafrechter anders kan uitpakken dan bij een

---

¹²³ Berghuis, Tijdschrift voor rechtspraak en straftoemeting 2018, afl 2, p. 29 e.v.

¹²⁴ De Groot- van Leeuwen, Laemers, Sportel 2015, p. 10

¹²⁵ De Groot- van Leeuwen, M. Laemers, I. Sportel, 2015, nr. 2, p. 120

¹²⁶ De Groot- van Leeuwen, M. Laemers, I. Sportel, 2015, nr. 2, p. 120

¹²⁷ Ernst 2020, p. 29

andere rechter is niet onwaarschijnlijk.¹²⁸ Binnen de strafrechtspraak bestaat immers geen normatieve theorie over het doel van de strafoplegging die door iedere rechter in zijn algemeenheid wordt aanvaard.¹²⁹ Behoudens de gevallen dat sprake is van het opleggen van een (deels) voorwaardelijke straf dan wel een levenslange straf vindt explicatie van het strafdoel niet plaats.¹³⁰ Evenmin komt explicatie van het strafdoel terug in de landelijke oriëntatiepunten.¹³¹

Een concreet motiveringsvoorschrift daartoe ontbreekt, terwijl het wettelijk voorschrijven van het strafdoel een bijdrage kan leveren aan de verbetering van de kwaliteit van de objectieve criteria van de strafmotivering. Op grond van een wettelijk voorschrift is de rechter immers gehouden om nader inzicht te verschaffen in de motivering van de 'rechtvaardiging van de straf', hetgeen zal bijdragen aan een verbetering van de kwaliteit van de objectieve criteria van de strafmotivering.

Het voorgaande geldt mijns inziens ook als het gaat om factoren zoals de ernst van het feit, de persoon van de dader, verzachtende en verzwarende omstandigheden, het strafverleden van de dader en een schuldbekentenis die kunnen meewegen bij het bepalen van de hoogte van de straf. Dergelijke factoren zijn evenmin nader geëxpliciteerd in de wetgeving.

Uit hoofdstuk 4 volgt dat de wetgever nadere explicatie ook niet tot uitvoering heeft laten komen in het Wetsvoorstel Wetboek van Strafvordering. De huidige geldende motiveringsvoorschriften zijn juist vereenvoudigd en concrete aanknopingspunten voor de strafmotivering zijn niet nader voorgeschreven. Naar mijn idee een gemiste kans.

Een vergelijking met het Engelse rechtssysteem levert immers het inzicht op dat nadere invulling door de wetgever in Engeland wel heeft geleid tot de formulering van objectieve criteria die de rechter tot uiting moet laten komen in de toegepaste strafmotivering.

Factoren zoals de ernst van het feit, de persoon van de dader, verzachtende en verzwarende omstandigheden, het strafverleden van de dader en een schuldbekentenis die betrekking hebben op de rechtvaardiging van de straf en kunnen meewegen bij de straftoemeting zijn vastgelegd in de Engelse wetgeving. Eveneens is sprake van explicatie van de strafdoelen, anders dan in Nederland. In artikel 57 lid 2 SA is bepaald dat de Engelse rechter bij de vaststelling van de strafmaat rekening moet houden met deze strafdoelen.

Voorts is in de Engelse wetgeving voorgeschreven dat de rechter de Sentencing guidelines in acht moet nemen bij het bepalen van de hoogte van de straf, die inhoudelijke maatstaven voor de strafoplegging bevatten. Deze guidelines worden in Engeland gecoördineerd en gevormd door een daartoe door de wetgever aangewezen orgaan met (wettelijke) bevoegdheden, genaamd de 'Sentencing Council'.

Hiervan is in Nederland geen sprake. De landelijke oriëntatiepunten, die in schril contrast staan tot de Engelse Sentencing guidelines, worden gevormd op basis van vrijwillige afspraken tussen rechters, en pas gepubliceerd als sprake is van voldoende draagvlak. En dan nog geldt, in een geval van publicatie, dat een rechter niet aan de oriëntatiepunten is gehouden bij de straftoemeting.

---

¹²⁸ Van Tulder, Tijdschrift voor rechtspraak en straftoemeting 2018, afl. 1, p. 9

¹²⁹ Corstens 2018, p. 923

¹³⁰ Schuyt, Sancties 2011, afl. 4, p. 223, onder punt 3

¹³¹ Schuyt, Sancties 2011, afl. 4, p. 223, onder punt 3

Door bovengenoemde strafmaatfactoren en gehoudenheid aan de oriëntatiepunten eveneens in de Nederlandse wetgeving voor te schrijven, is een strafrechter gehouden om op basis van de wet meer aandacht te besteden aan de diverse voorgeschreven specifieke factoren die samenhangen met de 'rechtvaardiging van de straf'. Zulks zou bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit van de objectieve criteria van de strafmotivering, en daarmee het begrip en de acceptatie van de uitspraak door het publiek vergroten. Op welke wijze deze criteria dan vervolgens in de wet zouden moeten worden opgenomen is een volgende vraag, die buiten het bestek van deze scriptie valt. Daarbij zal de factor straftoemingsvrijheid een grote rol spelen, nu de Nederlandse wetgever daaraan grote betekenis heeft toegekend. De vraag is of het benoemen van objectieve, en wellicht numerieke, criteria in de wet daar afbreuk aan zal doen, gelet op een al eerder genoemd Engels onderzoek van een drietal Engelse hoogleraren uit 2017 naar de effecten van de invoering van de guidelines. Op basis hiervan kan niet tot een afbreuk aan de geïndividualiseerde straftoemeting worden geconcludeerd. Daarbij weegt mee dat binnen het Engelse systeem de mogelijkheid bestaat om in het belang van de rechtvaardigheid af te wijken van de in beginsel geldende richtlijnen.¹³² Een dergelijke mogelijkheid zou ook in de Nederlandse wetgeving kunnen worden voorgeschreven.

De behoefte aan de formulering van nadere objectieve criteria in de wet geldt te meer nu uit het onderzoek van 2015 van de Raad voor de Rechtspraak volgt dat de motivering gericht op de rechtvaardiging van de straf nog steeds tekort schiet. Deze omstandigheid heeft een negatief effect op het begrip en de acceptatie van de uitspraak door het publiek, terwijl de wetgever juist heeft beoogd om met het nieuwe Wetsvoorstel knelpunten in de praktijk weg te nemen en de voorgestelde wetswijzigingen moeten bijdragen aan een verbetering van de kwaliteit van de strafrechtspleging.¹³³ Een vereenvoudiging van de wettelijke motiveringsvoorschriften, die thans is toegepast, is naar mijn idee niet in lijn met het voorgaande. Daarbij weeg ik mee dat, onder meer naar aanleiding van het onderzoeksrapport 2015, interne ontwikkelingen binnen de rechtspraak tot op heden niet, althans in beperkte mate, hebben geleid tot het formuleren en opstellen van gepubliceerde specifieke uitgangspunten die zien op de motivering van de 'rechtvaardiging van de straf'. De Commissie Rechtseenheid die zich tot op heden actief heeft gebogen over voornoemde materie, is afhankelijk van de instemming van en draagvlak onder rechters. Dat zij zich de afgelopen jaren actief heeft bezig gehouden met het ontwikkelen van beschrijvende uitgangspunten op het gebied van straftoemeting staat buiten kijf. Echter, tot op heden is het niet gelukt om over concrete uitgangspunten, waar iedere rechter aan is gehouden, consensus te bereiken.¹³⁴ Er is immers niet wettelijk voorgeschreven dat een rechter moet beslissen met inachtneming van geldende oriëntatiepunten, die nader en concreet zijn uitgewerkt. Aan de Commissie Rechtseenheid, die zich onder meer bezig houdt met de vaststelling van dergelijke punten, zijn geen (wettelijke) bevoegdheden toegekend. Resumerend: de landelijke punten betreffen geen 'recht' in de zin van artikel 79 RO. Voornoemde omstandigheden maken dat niet iedere rechter zich gehouden voelt dergelijke punten toe te passen en de punten, als vertrekpunt van denken, ruimte bieden voor eigen interpretatie.¹³⁵

---

¹³² Roberts c.s, Criminal Law View, november 2017, p. 125, zie ook p. 135

¹³³ Cleiren, Strafolblad 2015. Afl. 4, p.1, zie ook Advies NVvR 2018, p.1

¹³⁴ Lensing, Ars Aequi juni 2021, p. 550

¹³⁵ Lensing, Ars Aequi juni 2021, p. 554

Het wettelijk voorschrijven van gebondenheid aan de in Nederland geldende oriëntatiepunten zou helpen om de objectieve criteria van de strafmotivering nader te staven. In dat kader behoeven de bevoegdheden en (een uitbreiding van) de taken van de Commissie van Rechtseenheid nog wel nadere aandacht en bespreking, om (met mandaat, vergeleken met de bevoegdheden van de Sentencing Council) tot daadwerkelijke vaststelling van uitgangspunten ter zake van de strafmotivering te komen. Eveneens geldt in een dergelijk geval dat ook de thans bestaande oriëntatiepunten nadere aandacht behoeven, nu deze, zoals al gezegd, in schril contrast staan met de uitgebreide weergave van punten in de Sentencing guidelines.¹³⁶

Tot slot levert een vergelijking met het Engelse systeem het inzicht op dat het Court Appeal de straf(maat)motivering nauwkeurig toetst en eventueel zelf over gaat tot een (lagere) strafoplegging.

De Hoge Raad toetst de motivering maar beperkt. Hij heeft zich tot op heden onthouden van het formuleren van concrete aanknopingspunten die zien op de strafmotivering. Wel is sprake van nauwkeurige toetsing van de strafmotivering door het Hof. Dit neemt niet weg dat een nadere invulling door de Hoge Raad als hoogste instantie, in het kader van zijn toets of de toegepaste motivering begrijpelijk is, zou bijdragen aan een verbetering van de kwaliteit van de objectieve criteria van de motivering ter zake van de rechtvaardiging van de straf. Via deze weg kunnen immers ook concrete aanknopings- danwel uitgangspunten tot stand komen voor de strafrechter in het kader van de strafmotivering. Het opnemen van objectieve criteria in de wet zou de Hoge Raad kunnen bewegen om binnen het kader van de toets 'begrijpelijkheid' nadere invulling te geven aan de wettelijke motiveringsvoorschriften.

Bovengenoemde oplossingsrichtingen dragen bij aan een verbetering van de kwaliteit van de objectieve criteria van de (voorschriften van de) strafmotivering. Daarmee zal het begrip en de acceptatie van een uitspraak worden vergroot onder het publiek, hetgeen het gewenste vertrouwen in de rechtspraak zal bevorderen.

---

¹³⁶ Lensing, *Ars Aequi* juni 2021, p. 549

Literatuurlijst

Boeken en artikelen

Berghuis, Tijdschrift voor rechtspraak en straffoemeting 2018, afl. 2

B. Berghuis, 'Eenduidige straffoemeting?', Tijdschrift voor rechtspraak en straffoemeting 2018, afl. 2

Bleichrodt, Sancties 2011, afl. 4

F.W. Bleichrodt, 'Strafdoelen', Sancties 2011, afl. 4

Beccaria (vertaling door Stolwijk) 2016

C. Beccaria (vertaling door S.A.M. Stolwijk), 'Over misdaden en straffen door Cesare Beccaria', Boom Juridisch 2016

Cleiren, Strafblad 2015, afl. 4

C.P.M. Cleiren, 'Kansen zijn niet altijd vrijblijvend', Strafblad 2015, afl. 4

Corstens 2018

G.J.M. Corstens, 'Het Nederlandse strafprocesrecht', Wolters Kluwer, 2018

De Groot- van Leeuwen, Laemers, Sportel 2015

L. de Groot- van Leeuwen, M. Laemers, I. Sportel, 'Het vonnis beter uitgelegd? Maatschappelijke effecten van beter motiveren in de strafrechtspraak', SDU Uitgevers, Den Haag, 2015

De Keijser, Weerman en Huisman, Delikt en Delinkwent 2015, afl. 6

J.W. de Keijser, F.M. Weerman, W. Huisman, 'Straffoemetingsonderzoek revisited', Delikt en Delinkwent 2015, afl. 6

Dreissen 2007

W.H.B. Dreissen, 'Bewijsmotivering in strafzaken', Boom Juridisch, Den Haag, 2007

Gaarthuis 2019

R. Gaarthuis, 'Tussen pragmatiek en dogmatiek', Legal Publishers, 2019

Hoekendijk en Kommer, Sancties 2011, afl. 4

G.P. Hoekendijk en M.M. Kommer, 'Strafdoelen en tenuitvoerlegging: perspectief op een nieuwe verenigingstheorie?', Sancties 2011, afl. 4

Lensing, Ars Aequi, juni 2021

J.A.W. Lensing, 'Oriëntatiepunten voor de straffoemeting', Ars Aequi juni 2021

Mevis 1998

P. Mevis, 'Constitutioneel strafrecht', Gouda Quint, 1998

Roberts c.s, Criminal Law View, november 2017

J.V. Roberts, J. Pina-Sanchez, I. Marder, 'Individualisation at Sentencing: The Effects of Guidelines and 'Preferred' Numbers', Criminal Law View, november 2017

Schuyt, Sancties 2011, afl. 4

P.M. Schuyt, 'Doelbewuste straftoemeting', Sancties 2011, afl.4

Ter Haar, Meijer, Seuters 2018

R. ter Haar, G.H. Meijer, A. Seuters, 'Elementair Materieel Strafrecht', Wolters Kluwer, 2018

Van der Schaaf en Malsch, Trema 2015

J. van der Schaaf en M. Malsch, 'Burgers over strafvonnisen', Trema maart 2015

Van Dijk 2008

A.A. van Dijk, 'Strafrechtelijke aansprakelijkheid heroverwogen', Maklu uitgevers België, 2008

Van Tulder, Tijdschrift voor rechtspraak en straftoemeting 2018, afl. 1

F. van Tulder, 'De juiste straf? Nee, de afgesproken straf!', Tijdschrift voor rechtspraak en straftoemeting 2018, afl. 1

Valkenburg c.s., Strafblad 2017, afl. 12

W. Valkenburg en T. de Lange, 'Strafmaat in perspectief', Strafblad 2017, afl. 12

Weijers 2005

I. Weijers, 'Het herstelgesprek bij jeugdige delinquenten: sleutelteksten uit het internationale debat', SWP Amsterdam, 2005

Parlementaire stukken

Ambtelijke versie MvT bij het wetsvoorstel tot vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, juli 2020

(Concept) MvT: Vaststellingswet Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering: Berechting

Kamerstukken 2003–2004, 29255, nr. 3. p. 1, 4–5 en 13–14

Elektronische bronnen:

https://e-justice.europa.eu/content_ordinary_courts-18-ew-maximizeMS-nl.do?member=1

<https://gxmjmitoffrstltcknw3u7rmou-adv7ofecxzh2qqi-sentencingcouncil.translate.google/overarching-guides/crown-court/item/general-guideline-overarching-principles>

www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Hoge-Raad-der-Nederlanden/Over-de-Hoge-Raad/Publicaties/Documents/HR%20jaarverslag%202015.pdf

<https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Orientatiepunten-en-afspraken-LOVS.pdf>, p. 1

<https://www.sentencingcouncil.org.uk/>

Overige bronnen

Advies NVvR 2018

De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, Advies over de conceptwetsvoorstellen boeken 3 tot en met 6 van het Wetboek van Strafvordering, 20 augustus 2018

Eindrapport Pilot PROMIS, Project motiveringsverbetering in strafvonnissen, 26 mei 2005

Ernst 2020

E. Ernst, 'Masterthesis: Gelet op de aard en ernst van het bewezenverklaarde', UU, 2020

Hoge Raad der Nederlanden, jaarverslag over 2015

Rapport Promis Best Practice 3.0, september 2011

Rapport UvA 2021

Rapport UvA, opgesteld in opdracht van het WODC, 'De strafmaat voor jeugdige daders van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven in internationaal perspectief', 2021

Jurisprudentieoverzicht

EHRM 27 september 2001, Hirvisaari t. Finland

HR 25 februari 1947, ECLI:NL:HR:1947:102

HR 30 maart 2004, ECLI:NL:PHR:2004:AM2533

HR 11 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AU9130

HR 3 oktober 2006, ECLI:NL:HR:2006:AX5479

HR 6 maart 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ6109

HR van 6 december 2011, ECLI:NL:HR:2011:BT2532 (concl. A-G P.C. Vegter
ECLI:NL:PHR:2011:BT2532)

HR 20 maart 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV9347

HR 16 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ7150

HR 17 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:635 (concl. A-G F.W. Bleichrodt ECLI:NL:PHR:2014:3028)

HR 17 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:642 (concl. A-G F.W. Bleichrodt ECLI:NL:PHR:2014:2378)

HR 13 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2852

HR 3 oktober 2018, ECLI:NL:PHR:2018:1067 (concl. A-G D.J.M.W. Paridaens
ECLI:NL:PHR:2018:1067)

Bijlage 1

Artikel 4.3.20 [358, eerste en tweede lid; nieuw]

1. Het eindvonnis bevat de beslissing van de rechtbank op de vragen die in de artikelen 4.3.1 en 4.3.3 zijn vermeld.
2. Het eindvonnis bevat, voor zover de artikelen 4.3.16 tot en met 4.3.18 van toepassing zijn, de daarbij vermelde beslissingen.
3. Het eindvonnis bevat de beslissingen van de rechtbank over de voorlopige hechtenis die volgens de wet op de terechtzitting worden genomen, indien die beslissingen niet al in de loop van het onderzoek op de terechtzitting zijn uitgesproken.
4. Het eindvonnis bevat de beslissing op een vordering of een verzoek als bedoeld in artikel 4.2.6, eerste lid, indien die beslissing niet al in de loop van het onderzoek op de terechtzitting is uitgesproken.
5. Het eindvonnis bevat de beslissing over de toekenning van schadevergoeding ingevolge artikel 4.3.12.

Artikel 4.3.21 [358, derde lid; 359, tweede lid]

1. De beslissingen die in artikel 4.3.20 zijn vermeld, zijn gemotiveerd voor zover dat voor de begrijpelijkheid van die beslissingen noodzakelijk is.
2. Indien de rechtbank in strijd met een door de verdachte uitdrukkelijk voorgedragen standpunt aanneemt dat het tenlastegelegde een bepaald strafbaar feit oplevert of dat een bepaalde strafuitsluitingsgrond of wettelijke strafvermindingsgrond niet van toepassing is, dan geeft het eindvonnis de redenen op die daaraan ten grondslag liggen.
3. Indien een beslissing van de rechtbank op de vragen die in de artikelen 4.3.1 en 4.3.3 zijn vermeld afwijkt van een ander door de verdachte uitdrukkelijk voorgedragen standpunt, dan wel van een standpunt dat door de officier van justitie uitdrukkelijk is voorgedragen, dan geeft het eindvonnis de redenen op die daaraan ten grondslag liggen indien dat standpunt deugdelijk is onderbouwd.
4. Indien de rechtbank in afwijking van een uitdrukkelijk voorgedragen standpunt tot een bewezenverklaring komt, kunnen de redenen die daaraan ten grondslag liggen ook worden opgenomen in de aanvulling bedoeld in artikel 4.3.22, derde lid.

Artikel 4.3.24 [358, vierde lid; 359, vierde, vijfde en zevende lid]

1. Het eindvonnis vermeldt, in geval van oplegging van straf of maatregel dan wel toepassing van artikel 9a van het Wetboek van Strafrecht, de wettelijke voorschriften waarop deze is gegrond.
2. Het eindvonnis geeft in het bijzonder de redenen op die de straf hebben bepaald of tot de maatregel hebben geleid.
3. Indien een strafbaar feit in de procesinleiding ter kennis van de rechtbank is gebracht met het oog op het bepalen van de straf, dan blijkt uit het eindvonnis of daar bij het bepalen van de straf op is gelet.
4. Indien de in Titel IIIA van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht omschreven grond tot vermindering van de opgelegde straf heeft geleid, blijkt uit het eindvonnis in hoeverre deze de straf mee heeft bepaald.
5. Als de maatregel van terbeschikkingstelling met verpleging van overheidswege is opgelegd ter zake van een misdrijf dat gericht is tegen of gevaar veroorzaakt voor de

onaantastbaarheid van het lichaam van een of meer personen, dan geeft het vonnis dit gemotiveerd aan.

6. Bij toepassing van artikel 9a van het Wetboek van Strafrecht geeft het eindvonnis in het bijzonder de redenen op die daartoe hebben geleid.

Bijlage 2

Article 57 Purposes of sentencing: adults

(1) This section applies where—

- (a) a court is dealing with an offender for an offence, and
- (b) the offender is aged 18 or over when convicted.

(2) The court must have regard to the following purposes of sentencing—

- (a) the punishment of offenders,
- (b) the reduction of crime (including its reduction by deterrence),
- (c) the reform and rehabilitation of offenders,
- (d) the protection of the public, and
- (e) the making of reparation by offenders to persons affected by their offences.

(3) Subsection (1) does not apply—

- (a) to an offence in relation to which a mandatory sentence requirement applies (see section 399), or
- (b) in relation to making any of the following under Part 3 of the Mental Health Act 1983—
  - (i) a hospital order (with or without a restriction order),
  - (ii) an interim hospital order,
  - (iii) a hospital direction, or
  - (iv) a limitation direction.

Article 59 Sentencing guidelines: general duty of court

(1) Every court—

- (a) must, in sentencing an offender, follow any sentencing guidelines which are relevant to the offender's case, and
- (b) must, in exercising any other function relating to the sentencing of offenders, follow any sentencing guidelines which are relevant to the exercise of the function, unless the court is satisfied that it would be contrary to the interests of justice to do so.

(2) The duty imposed by subsection (1) is subject to—

- (a) section 125(1) (fine must reflect seriousness of offence);
- (b) section 179(2) (restriction on youth rehabilitation order);
- (c) section 186(3) and (6) (restrictions on choice of requirements of youth rehabilitation order);
- (d) section 204(2) (restriction on community order);
- (e) section 208(3) and (6) (restrictions on choice of requirements of community order);
- (f) section 230 (threshold for imposing discretionary custodial sentence);
- (g) section 231 (custodial sentence must be for shortest term commensurate with seriousness of offence);
- (h) sections 273 and 283 (life sentence for second listed offence for certain dangerous offenders);
- (i) section 321 and Schedule 21 (determination of minimum term in relation to mandatory life sentence);
- (j) the provisions mentioned in section 399(c) (mandatory minimum sentences).

(3) Nothing in this section or section 60 or 61 is to be taken as restricting any power (whether under the Mental Health Act 1983 or otherwise) which enables a court to deal with an

offender suffering from a mental disorder in the manner it considers to be most appropriate in all the circumstances.

Article 63 Assessing seriousness

Where a court is considering the seriousness of any offence, it must consider—

- (a) the offender's culpability in committing the offence, and
- (b) any harm which the offence—
  - (i) caused,
  - (ii) was intended to cause, or
  - (iii) might foreseeably have caused.

Article 64 Offence committed on bail

In considering the seriousness of an offence committed while the offender was on bail, the court must—

- (a) treat the fact that it was committed in those circumstances as an aggravating factor, and
- (b) state in open court that the offence is so aggravated.

Article 65 Previous convictions

(1) This section applies where a court is considering the seriousness of an offence ("the current offence") committed by an offender who has one or more relevant previous convictions.

(2) The court must treat as an aggravating factor each relevant previous conviction that it considers can reasonably be so treated, having regard in particular to—

- (a) the nature of the offence to which the relevant previous conviction relates and its relevance to the current offence, and
- (b) the time that has elapsed since the relevant previous conviction.

(3) Where the court treats a relevant previous conviction as an aggravating factor under subsection (2) it must state in open court that the offence is so aggravated.

(4) In subsections (1) to (3) "relevant previous conviction" means—

- (a) a previous conviction by a court in the United Kingdom,
- (b) a previous conviction of a relevant offence under the law of another member State by a court in that State,
- (c) a previous conviction of a service offence (see subsection (5)), or
- (d) a finding of guilt in respect of a member State service offence (see subsection (6)).

(5) In subsection (4)(c) (previous convictions of service offences)—

(a) "conviction" includes anything that under section 376(1) and (2) of the Armed Forces Act 2006 is to be treated as a conviction (which relates to summary hearings and the Summary Appeal Court);

(b) "service offence" means—

- (i) a service offence within the meaning of the Armed Forces Act 2006, or
- (ii) an SDA offence within the meaning of the Armed Forces Act 2006 (Transitional Provisions etc) Order 2009 (S.I. 2009/1059);

(c) the previous convictions referred to are to be taken to include a previous finding of guilt in—

- (i) proceedings under the Army Act 1955, the Air Force Act 1955 or the Naval Discipline Act 1957 (whether before a court-martial or any other court or person authorised under any of those Acts to award a punishment in respect of any offence), or

(ii) proceedings before a Standing Civilian Court established under section 6 of the Armed Forces Act 1976.

(6) In subsection (4)(d) “member State service offence” means an offence which—

(a) was the subject of proceedings under the service law of a member State other than the United Kingdom, and

(b) would constitute an offence under the law of any part of the United Kingdom, or a service offence (within the meaning of the Armed Forces Act 2006), if it were done in any part of the United Kingdom, by a member of Her Majesty’s forces, at the time of the conviction of the offender for the current offence,

and, for this purpose—

“Her Majesty’s forces” has the same meaning as in the Armed Forces Act 2006;

“service law”, in relation to a member State other than the United Kingdom, means the law governing all or any of the naval, military or air forces of that State.

(7) For the purposes of this section, an offence is “relevant” if the offence would constitute an offence under the law of any part of the United Kingdom if it were done in that part at the time of the conviction of the offender for the current offence.

Article 66 Hostility

(1) This section applies where a court is considering the seriousness of an offence which is aggravated by—

(a) racial hostility,

(b) religious hostility,

(c) hostility related to disability,

(d) hostility related to sexual orientation, or

(e) hostility related to transgender identity.

This is subject to subsection (3).

(2) The court—

(a) must treat the fact that the offence is aggravated by hostility of any of those types as an aggravating factor, and

(b) must state in open court that the offence is so aggravated.

(3) So far as it relates to racial and religious hostility, this section does not apply in relation to an offence under sections 29 to 32 of the Crime and Disorder Act 1998 (racially or religiously aggravated offences).

(4) For the purposes of this section, an offence is aggravated by hostility of one of the kinds mentioned in subsection (1) if—

(a) at the time of committing the offence, or immediately before or after doing so, the offender demonstrated towards the victim of the offence hostility based on—

(i) the victim's membership (or presumed membership) of a racial group,

(ii) the victim's membership (or presumed membership) of a religious group,

(iii) a disability (or presumed disability) of the victim,

(iv) the sexual orientation (or presumed sexual orientation) of the victim, or (as the case may be)

(v) the victim being (or being presumed to be) transgender, or

(b) the offence was motivated (wholly or partly) by—

(i) hostility towards members of a racial group based on their membership of that group,

(ii) hostility towards members of a religious group based on their membership of that group,

(iii) hostility towards persons who have a disability or a particular disability,

(iv) hostility towards persons who are of a particular sexual orientation, or (as the case may be)

(v) hostility towards persons who are transgender.

(5) For the purposes of paragraphs (a) and (b) of subsection (4), it is immaterial whether or not the offender's hostility is also based, to any extent, on any other factor not mentioned in that paragraph.

(6) In this section—

(a) references to a racial group are to a group of persons defined by reference to race, colour, nationality (including citizenship) or ethnic or national origins;

(b) references to a religious group are to a group of persons defined by reference to religious belief or lack of religious belief;

(c) “membership” in relation to a racial or religious group, includes association with members of that group;

(d) “disability” means any physical or mental impairment;

(e) references to being transgender include references to being transsexual, or undergoing, proposing to undergo or having undergone a process or part of a process of gender reassignment;

(f) “presumed” means presumed by the offender.

Article 67 Assaults on emergency workers

(1) This section applies where a court is considering the seriousness of an offence listed in subsection (3).

(2) If the offence was committed against an emergency worker acting in the exercise of functions as such a worker, the court—

(a) must treat that fact as an aggravating factor, and

(b) must state in open court that the offence is so aggravated.

(3) The offences referred to in subsection (1) are—

(a) an offence under any of the following provisions of the Offences against the Person Act 1861—

(i) section 16 (threats to kill);

(ii) section 18 (wounding with intent to cause grievous bodily harm);

(iii) section 20 (malicious wounding);

(iv) section 23 (administering poison etc);

(v) section 28 (causing bodily injury by explosives);

(vi) section 29 (using explosives etc with intent to do grievous bodily harm);

(vii) section 47 (assault occasioning actual bodily harm);

(b) an offence under section 3 of the Sexual Offences Act 2003 (sexual assault);

(c) manslaughter;

(d) kidnapping;

(e) an inchoate offence in relation to any of the preceding offences.

(4) For the purposes of subsection (2) the circumstances in which an offence is to be taken as committed against a person acting in the exercise of functions as an emergency worker include circumstances where the offence takes place at a time when the person is not at work but is carrying out functions which, if done in work time, would have been in the exercise of functions as an emergency worker.

(5) In this section, “emergency worker” has the meaning given by section 68.

(6) Nothing in this section prevents a court from treating the fact that an offence was committed against an emergency worker acting in the exercise of functions as such as an aggravating factor in relation to offences not listed in subsection (3).

Article 69 Terrorist connection

(1) This section applies where a court is considering the seriousness of an offence specified in Schedule 1 (offences where terrorist connection to be considered).

(2) If the offence has a terrorist connection, the court—

(a) must treat that fact as an aggravating factor, and

(b) must state in open court that the offence is so aggravated.

(3) For the purposes of this section, an offence has a terrorist connection if the offence—

(a) is, or takes place in the course of, an act of terrorism, or

(b) is committed for the purposes of terrorism.

For this purpose, “terrorism” has the same meaning as in the Terrorism Act 2000 (see section 1 of that Act).

Article 70 Using minor to mind weapon

(1) This section applies where—

(a) a court is considering the seriousness of an offence under section 28 of the Violent Crime Reduction Act 2006 (using someone to mind a weapon), and

(b) when the offence was committed—

(i) the offender was aged 18 or over, and

(ii) the person used to look after, hide or transport the weapon in question (“the person used”) was not.

(2) The court—

(a) must treat the fact that the person used was under the age of 18 when the offence was committed as an aggravating factor, and

(b) must state in open court that the offence is so aggravated.

(3) Subsection (4) applies where the offence is found to have involved the person used's having possession of a weapon, or being able to make it available—

(a) over a period of two or more days, or

(b) at some time during a period of two or more days.

(4) If, on a day during that period, sub-paragraphs (i) and (ii) of subsection (1)(b) were both satisfied, they are to be treated as both being satisfied when the offence was committed.

Article 71 Supply of controlled drug near school premises or involving child

(1) This section applies where—

(a) a court is considering the seriousness of an offence under section 4(3) of the Misuse of Drugs Act 1971 (supplying controlled drug etc), and

(b) the offender was aged 18 or over when the offence was committed.

(2) If condition A or B is met, the court—

(a) must treat the fact that the condition is met as an aggravating factor, and

(b) must state in open court that the offence is so aggravated.

(3) Condition A is that the offence was committed on or in the vicinity of school premises at a relevant time.

(4) For the purposes of subsection (3)—

“relevant time”, in relation to school premises, is—

(a)

any time when the school premises are in use by persons under the age of 18;

(b)

one hour before the start and one hour after the end of any such time;

“school” has the same meaning as it has in section 4A of the Misuse of Drugs Act 1971;

“school premises” means land used for the purposes of a school excluding any land occupied solely as a dwelling by a person employed at the school.

(5) Condition B is that in connection with the commission of the offence the offender used a courier who, when the offence was committed, was aged under 18.

(6) For the purposes of subsection (5), a person uses a courier in connection with an offence under section 4(3) of the Misuse of Drugs Act 1971 if the person causes or permits another person (“the courier”)—

(a) to deliver a controlled drug to a third person, or

(b) to deliver a drug-related consideration to the person or a third person.

(7) For the purposes of subsection (6), a drug-related consideration is a consideration of any description which—

(a) is obtained in connection with the supply of a controlled drug, or

(b) is intended to be used in connection with obtaining a controlled drug.

(8) In this section, “controlled drug” and “supply” have the same meanings as in the Misuse of Drugs Act 1971.

Article 72 Supply of psychoactive substance in certain circumstances

(1) This section applies where—

(a) a court is considering the seriousness of an offence under section 5 of the Psychoactive Substances Act 2016 (supplying psychoactive substance etc), and

(b) the offender was aged 18 or over when the offence was committed.

(2) If condition A, B or C is met the court—

(a) must treat the fact that the condition is met as an aggravating factor, and

(b) must state in open court that the offence is so aggravated.

(3) Condition A is that the offence was committed on or in the vicinity of school premises at a relevant time.

(4) For the purposes of subsection (3)—

“relevant time”, in relation to school premises, means—

(a)

any time when the school premises are in use by persons under the age of 18;

(b)

one hour before the start and one hour after the end of any such time;

“school” has the same meaning as in section 6 of the Psychoactive Substances Act 2016;

“school premises” means land used for the purposes of a school excluding any land occupied solely as a dwelling by a person employed at the school.

(5) Condition B is that, in connection with the offence, the offender used a courier who, when the offence was committed, was aged under 18.

(6) For the purposes of subsection (5), a person uses a courier in connection with an offence under section 5 of the Psychoactive Substances Act 2016 if the person causes or permits another person (“the courier”)—

(a) to deliver a substance to a third person, or

- (b) to deliver a drug-related consideration to the person or a third person.
- (7) For the purposes of subsection (6), a drug-related consideration is a consideration of any description which—
  - (a) is obtained in connection with the supply of a psychoactive substance, or
  - (b) is intended to be used in connection with obtaining a psychoactive substance.
- (8) Condition C is that the offence was committed in a custodial institution.
- (9) For the purposes of subsection (8), “custodial institution” means any of the following—
  - (a) a prison;
  - (b) a young offender institution, secure training centre or secure college;
  - (c) a removal centre, short-term holding facility or pre-departure accommodation (each, as defined in section 147 of the Immigration and Asylum Act 1999);
  - (d) service custody premises (as defined in section 300(7) of the Armed Forces Act 2006).
- (10) In this section “psychoactive substance” has the same meaning as in the Psychoactive Substances Act 2016 (see section 2 of that Act).

Article 73 Reduction in sentence for guilty plea

- (1) This section applies where a court is determining what sentence to pass on an offender who has pleaded guilty to an offence in proceedings before that or another court.
- (2) The court must take into account the following matters—
  - (a) the stage in the proceedings for the offence at which the offender indicated the intention to plead guilty, and
  - (b) the circumstances in which the indication was given.
- (3) If—
  - (a) a mandatory sentence requirement applies in relation to the offence (see section 399) by virtue of a provision mentioned in subsection (4), and
  - (b) the offender is aged 18 or over when convicted,the mandatory sentence requirement does not prevent the court, after taking into account any matter referred to in subsection (2), from imposing any sentence which is not less than 80 per cent of the sentence which would otherwise be required by that requirement.
- (4) The provisions referred to in subsection (3)(a) are—
  - (a) section 312 (minimum sentence for threatening with weapon or bladed article);
  - (b) section 313 (minimum of 7 years for third class A drug trafficking offence);
  - (c) section 314 (minimum of 3 years for third domestic burglary);
  - (d) section 315 (minimum sentence for repeat offence involving weapon or bladed article).
- (5) If—
  - (a) a mandatory sentence requirement applies in relation to the offence by virtue of—
    - (i) section 312, or
    - (ii) section 315, and
  - (b) the offender is aged 16 or 17 when convicted,the mandatory sentence requirement does not prevent the court from imposing any sentence that it considers appropriate after taking into account any matter referred to in subsection (2).

Article 74 Reduction in sentence for assistance to prosecution

(1) This section applies where the Crown Court is determining what sentence to pass in respect of an offence on an offender who—

- (a) pleaded guilty to the offence,
  - (b) was convicted in the Crown Court or committed to the Crown Court for sentence, and
  - (c) pursuant to a written agreement made with a specified prosecutor, has assisted or offered to assist—
    - (i) the investigator,
    - (ii) or the specified prosecutor or any other prosecutor,
- in relation to that or any other offence.

(2) The court may take into account the extent and nature of the assistance given or offered.

(3) If the court passes a sentence which is less than it would have passed but for the assistance given or offered, it must state in open court—

- (a) that it has passed a lesser sentence than it would otherwise have passed, and
- (b) what the greater sentence would have been.

This is subject to subsection (4).

(4) If the court considers that it would not be in the public interest to disclose that the sentence has been discounted by virtue of this section—

- (a) subsection (3) does not apply,
- (b) the court must give a written statement of the matters specified in subsection (3)(a) and (b) to—
  - (i) the prosecutor, and
  - (ii) the offender, and
- (c) sections 52(2) and 322(4) (requirement to explain reasons for sentence or other order) do not apply to the extent that the explanation will disclose that a sentence has been discounted by virtue of this section.

(5) Nothing in—

- (a) any of the provisions listed in section 399(b) or (c) (minimum sentences in certain circumstances), or
  - (b) section 321 (and Schedule 21) (determination of minimum term in relation to mandatory life sentence),
- affects the court's power under subsection (2).